

UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA U OKVIRU MREŽE NATURA 2000

Odredbe člana 6. Direktive o
staništima 92/43/EEC

UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA U OKVIRU MREŽE NATURA 2000

Odredbe člana 6. Direktive o staništima 92/43/EEC

Prevod osiguran u okviru projekta „Living Neretva“, u suradnji WWF MedPO i Centra za okolišno održivi razvoj

Translation provided within the context of „Living Neretva“ project and in cooperation of WWF MedPO and CESD

Veliki broj dodatnih podataka o Evropskoj uniji može se naći na Internetu.

Oni se mogu naći putem stranice (<http://europa.eu.int>).

Kataloški podaci mogu se naći na kraju ove publikacije.

Luksemburg: Ured za oficijelne publikacije Evropskih zajednica, 2000 ISBN 92-828-9048-1

© Evropske zajednice, 2000

Umnožavanje je dozvoljeno ukoliko se o tome obavijesti autor.

Štampano u Belgiji

ŠTAMPANO NA BIJELOM PAPIRU BEZ HLORA

Biodiverzitet se sve više smatra neprocjenjivim elementom našeg zajedničkog naslijeđa. Zadnji „Eurobarometar“ je pokazao da građani Evrope iskazuju veliki interes za zaštitu rijetkih i ugroženih vrsta i staništa. To je i svrha ekološke mreže „Natura 2000“, uspostavljenom Direktivom o staništima, koja je usvojena 1992. godine. Mreža, koja također obuhvata područja uspostavljena u skladu sa Direktivom o pticama, pružit će jako dobru zaštitu za područja Evrope sa najboljim životinjskim vrstama. Upravljanje zaštićenim područjima u okviru mreže Natura 2000 je neophodno za njihovo očuvanje.

Međutim, da bi bili uspješni, na prvom mjestu je potrebno učešće ljudi koji žive u ovim područjima, i ovisi o njima. Mjere za upravljanje zaštićenim područjima u okviru mreže Natura 2000, date su u članu 6 Direktive o staništima. Međutim, kako je to jedan koncizan pravni tekst, mnoge od ključnih pojmova nije lako razumjeti. Smatram da je važno da imamo jasno i dostupno razumijevanje ovih ključnih odredbi Direktive, obzirom da će to pružiti osnovu za njenu jednaku primjenu u cijeloj Zajednici.

Stoga je ovaj dokument namijenjen da nadležnim organima vlasti u zemljama članicama olakša interpretaciju člana 6. Nadam se da će im pomoći da ga u potpunosti primijene, te bi ih ohrabrila da također izrade i vodiče za različite zainteresovane strane.

Ovaj važan dokument, koji ima za cilj bolje razumijevanje legislative Zajednice od strane građana, bi također trebao biti smatran dijelom politike otvorenosti i transparentnosti Evropske komisije.

Margot Wallström
Commissioner for the
Environment

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 U KONTEKSTU DIREKTIVA 92/43/EEC I 79/409/EEC, KAO I U ŠIREM KONTEKSTU	2
1.2 VEZA SA POGLAVLJEM O ZAŠTITI VRSTA	3
1.3 UBACIVANJE ČLANA 6. U NACIONALNI ZAKON: OBAVEZA TRANSPONIRANJA	4
1.4 VRIJEME PRIMJENE ČLANA 6.: OD KOJEG SE DATUMA POČINJE SA PRIMJENOM OBAVEZA IZ ČLANA 6.?	5
1.4.1 Područja posebne zaštite	5
1.4.2 Područja koja se zasnivaju na Direktivi 92/43/EEC	6
2 ČLAN 6(1)	9
2.1 TEKST	9
2.2 OBIM PRIMJENE	10
2.3 KOJI BI TREBAO BITI SADRŽAJ POTREBNIH MJERA ZAŠTITE	11
2.3.1 Pojam zaštite	11
2.3.2 Stanje očuvanosti	11
2.3.3 Ekološki zahtjevi	12
2.4 U KOJEM OBLIKU MOGU BITI MJERE ZAŠTITE	13
2.4.1 Planovi upravljanja	13
2.4.2 Ustavne, upravne i ugovorne mjere	14
3 ČLAN 6(2)	17
3.1 TEKST	17
3.2 OBIM PRIMJENE	18
3.3 DA LI JE IMPLEMENTACIJA DRUGAČIJA ZA POGORŠANJE STANJA I ZA POREMEĆAJ	19
3.4 KOJI SU UVJETI RAZLOG ZA PODUZIMANJE MJERA OD STRANE ZEMALJA ČLANICA	19
3.5 KADA SE TREBAJU PODUZIMATI MJERE VEZANO ZA POREMEĆAJE I POGORŠANJE STANJA	20
3.6 INDIKATORI POREMEĆAJA ILI POGORŠANJA STANJA	21
3.6.1 Pogoršanje stanja staništa	21
3.6.2 Poremećaj vrsta	22
4 ČLAN 6(3)	23
4.1 TEKST	23
4.2 OBIM PRIMJENE	24
4.3 ŠTA SE PODRAZUMIJEVA POD PLANOM ILI PROJEKTOM KOJI NIJE DIREKTNO POVEZAN SA ILI NEOPHODAN ZA UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJEM	24
4.3.1 Projekat	25
4.3.2 Plan	25
4.3.3 Nije direktno povezan sa ili neophodan za upravljanje... ..	26
4.4 KAKO ODREDITI DA LI ZA PLAN ILI PROJEKAT „POSTOJI VJEROVATNOĆA DA IMA ZNAČAJAN UTJECAJ NA PODRUČJE, BILO POJEDINAČNO ILI U KOMBINACIJI SA DRUGIM PLANOVIMA ILI PROJEKTIMA“	27
4.4.1 Značajan utjecaj	27
4.4.2 Postoji vjerovatnoća da	28

4.4.3	...bilo pojedinačno ili u kombinaciji sa drugim planovima i projektima	28
4.5	ŠTA SE PODRAZUMIJEVA POD „ODGOVARAJUĆOM PROCJENOM IMPLIKACIJA PO PODRUČJE, IMAJUĆI U VIDU CILJEVE ZAŠTITE TOG PODRUČJA“?	30
4.5.1	Forma procjene	30
4.5.2	Sadržaj procjene	31
4.5.3	Na koji način se identificiraju “ciljevi zaštite za područje”	32
4.6	DONOŠENJE ODLUKA.....	33
4.6.1	Nadležni državni organi vlasti	33
4.6.2	U kojim se slučajevima traži mišljenje šire javnosti?	33
4.6.3	Koncept “integriteta zaštićenog područja”	33
5	ČLAN 6(4)	35
5.1	TEKST	35
5.2	OBIM PRIMJENE	36
5.3	POČETNA RAZMATRANJA	36
5.3.1	Analiza alternativnih rješenja	36
5.3.2	Analiza imperativnih razloga zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa	37
5.4	USVAJANJE KOMPENZACIJSKIH MJERA	38
5.4.1	Šta se podrazumijeva pod kompenzacijskim mjerama, i kada se one trebaju uzeti u obzir?	38
5.4.2	Sadržaj kompenzacijskih mjera	39
5.4.3	Generalna koherentnost mreže Natura 2000	40
5.4.4	Ko snosi troškove kompenzacijskih mjera	41
5.4.5	Informiranje Komisije o kompenzacijskim mjerama.....	41
5.5	ŠTA SE DEŠAVA SA ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA NA KOJIMA SE NALAZE PRIORITETNA STANIŠTA.....	42
5.5.1	Koja su područja u pitanju.....	42
5.5.2	Pojmovi «ljudsko zdravlje», «sigurnost ljudi», i «primarne korisne posljedice po okoliš»	42
5.5.3	Usvajanje mišljenja Komisije - njegove posljedice	43
	ANEKS I - REFERENCE SUDSKIH SLUČAJEVA	47
	ANEKS II - SAGLEDAVANJE PLANOVA UPRAVLJANJA.....	49
	ANEKS II A - PRIMJERI LIFE-PRIRODA (LIFE-NATURE) PROJEKATA KOJI SU UKLJUČIVALI PLANOVE UPRAVLJANJA, USTAVNE, UPRAVNE ILI UGOVORNE MJERE	51
	ANEKS III - RAZMATRANJE PLANOVA I PROJEKATA (PP) KOJI UTJEČU NA PODRUČJA U OKVIRU MREŽE NATURA 2000.....	55
	ANEKS IV - FORMULAR ZA PREDAJU INFORMACIJA EVROPSKOJ KOMISIJI U SKLADU SA ČLANOM 6(4)	57
	ANEKS V - ORGANI ZADUŽENI ZA ZAŠTITU PRIRODE U ZEMLJAMA ČLANICAMA	63

Predgovor

Zašto su za član 6. potrebne upute?

Član 6. Direktive o staništima (92/43/EEC) ima ključnu ulogu u upravljanju područjima koja pripadaju mreži Natura 2000. Imajući na umu duh integracije, on ukazuje na različite zadatke koji su potrebni da bi se interesi zaštite prirode u ovim područjima zaštitili.

Mnoga pitanja o značaju ovog člana postavljena su od strane zemalja članica i operatora. Na prvi pogled čini se da je širok i da nije dobro definiran, ali analiza, i njegovo povezivanje sa drugim članovima direktive, čini ga lakšim za razumijevanje i primjenu. Ipak, član 6 se ne treba analizirati odvojeno od drugih članova. Posebice, ukoliko njegova primjena zahtijeva specifične zahtjeve, treba zapamtiti da član 8 predviđa sufinansiranje nekih mjera potrebnih za ispunjavanje ciljeva direktive.

Svrha i cilj ovog dokumenta

Ovaj dokument ima za cilj da pruži smjernice zemljama članicama o interpretaciji određenih ključnih pojmova koji se koriste u članu 6 Direktive o staništima. Glavne ciljne grupe ovog dokumenta su organi vlasti zemalja članica, a ne pojedinci.

Međutim, očekuje se da će to također olakšati razumijevanje mehanike Direktive o staništima od strane različitih zainteresovanih tijela i grupa, posebno ukoliko se ona nadopuni sa detaljnijim uputama koje bi izradile same zemlje članice.

Priroda i ograničenja ovog dokumenta

Ovaj dokument izradile su službe Generalne direkcije za okoliš Evropske komisije, nakon relevantnih neformalnih diskusija sa organima vlasti zemalja članica koje se bave zaštitom prirode (za listu vidi Aneks V). Kao takav, dokument odražava samo mišljenja službi Komisije, i nije obavezujuće prirode. Treba naglasiti da konačnu odluku o interpretaciji Direktive donosi Evropski sud pravde.

Interpretacije date od strane službi Komisije ne mogu ići izvan direktive. To se posebice odnosi na ovu direktivu, jer ona obuhvata i princip supsidijarnosti, i kao takva ostavlja zemljama članicama dosta prostora za manevrisanje kada je u pitanju praktična implementacija specifičnih mjera koje se odnose na različita zaštićena područja u okviru mreže Natura 2000. U svakom slučaju, zemlje članice imaju slobodu da izaberu na koji način žele da implementiraju praktične mjere, pod uvjetom da one služe generalnoj svrsi Direktive.

Međutim, koliko god da se ovaj dokument bavi tumačenjem, njegova namjena nije ta da pruži bezuvjetne odgovore na sva specifična pitanja vezana za određeno zaštićeno područje. Zapravo, takve stvari trebaju se rješavati od slučaja do slučaja, imajući na umu smjernice date u ovom dokumentu.

Ova verzija dokumenta nije konačna, odnosno postoji mogućnost za izmjenu ovog dokumenta u budućnosti, u zavisnosti od iskustava zemalja članica prilikom implementacije člana 6 i budućih relevantnih zakona. Nadalje, službe su ugovorile pripremu detaljnijih metodoloških uputa vezano za procjenu planova i projekata u skladu sa članom 6(3) i 6(4). Te upute, jednom kada budu pripremljene, bit će dodatak odnosno dopuna ovog dokumenta.

Struktura dokumenta

Nakon uvodnog dijela koji govori o generalnom sadržaju i namjeni člana 6, slijedi detaljna prezentacija svakog stava (6(1), 6(2), 6(3), 6(4)) u skladu sa istom generalnom shemom. To uključuje uvod u član i njegov obim primjene, a zatim i diskusiju o glavnim pojmovima i postavljenim pitanjima, na osnovu saznanja Komisije, postojećih odluka Evropskog suda pravde, i drugih relevantnih direktiva.

Ključni zaključci koji proizlaze iz analiza komisije, sažete su (zelenim zadebljanim slovima) na kraju svakog poglavlja, kako bi se olakšalo brzo čitanje relevantnih zaključaka. Kompletne reference sudskih slučajeva koji su citirani u ovom dokumentu, date su na kraju dokumenta.

1. UVOD

Član 6 u specifičnom kontekstu

1.1 U kontekstu Direktiva 92/43/EEC i 79/409/EEC, kao i u širem kontekstu

Prije nego što se detaljno analizira član 6., vrlo je bitno da se prisjetimo koje mjesto on zauzima u cjelokupnom kontekstu Direktive 92/43/EEC, kao i Direktive 79/409/EEC¹ te koja je njegova veza sa širim pravnim kontekstom.

Prvo poglavlje Direktive 92/43/EEC, koje obuhvata članove 1. i 2., ima naslov „Definicije“. Ovo poglavlje definira cilj Direktive, koji glasi: „*doprinijeti očuvanju biodiverziteta kroz zaštitu prirodnih staništa divlje flore i faune na evropskoj teritoriji zemalja članica na koju se Ugovor odnosi*“². Također pruža generalne smjernice, koje se odnose na potrebu za mjerama poduzetim u skladu sa direktivom koja će se izraditi s ciljem održavanja i obnavljanja određenih staništa i vrsta „*u povoljnom stanju očuvanosti*“³, a istovremeno se odnose na potrebu za mjerama poduzetim u skladu sa direktivom „*kako bi se u obzir uzele ekonomske, društvene i kulturne potrebe, te regionalne i lokalne karakteristike*“⁴⁽⁴⁾.

Glavni specifični zahtjevi Direktive 92/43/EEC su grupisani u dva naredna poglavlja. Prvi je pod nazivom 'Zaštita prirodnih staništa i staništa vrsta' a obuhvata članove 3 - 11. Drugi je pod nazivom „Zaštita vrsta“ i obuhvata članove 12-16. Poglavlje „Zaštita prirodnih staništa i staništa vrsta“ odnosi se na najambicioznije i najdalekosežnije izazove direktive – uspostavu i zaštitu mreže zaštićenih područja poznatiju kao Natura 2000. U okviru ovog poglavlja, član 6. definira odredbe kojima se uređuje očuvanje i upravljanje zaštićenim područjima u okviru mreže Natura 2000. U ovom kontekstu, član 6. je jedan od najvažnijih od ukupno 24 člana ove direktive, jer se njime ponajviše određuje veza između zaštite i korištenja zemljišta.

Član ima tri glavna seta odredbi. Član 6(1) osigurava uspostavljanje potrebnih mjera za očuvanje, i fokusiran je na pozitivne i proaktivne intervencije. Član 6(2) osigurava izbjegavanje pogoršanja stanja u staništima i značajno narušavanje vrsta. Stoga on stavlja naglasak na sprječavanje. Član 6(3) i (4) definiraju seriju proceduralnih i stvarnih mjera zaštite kojima se reguliraju planovi i projekti za koje postoji mogućnost da će prouzrokovati značajne utjecaje na neko od zaštićenih područja u okviru mreže Natura 2000. U ovakvoj strukturi može se vidjeti da postoji razlika između članova 6(1) i (2), koji definiraju generalni režim, i članova 6(3) i (4), koji definiraju proceduru koja se primjenjuje u specifičnim okolnostima. Gledajući globalno, odredbe člana 6. odražavaju generalno usmjerenje izraženo u opisima direktive.

To uključuje potrebu da se biodiverzitet promovira putem obnavljanja ili održavanja određenih staništa i vrsta u „povoljnom stanju očuvanosti“, unutar konteksta zaštićenih područja Natura 2000, istovremeno uzimajući u obzir ekonomske, društvene, kulturne i regionalne zahtjeve, kao način za postizanje održivog razvoja.

Osim mjesta koje član 6. zauzima u cjelokupnoj Direktivi 92/43/EEC, također je bitno spomenuti njegovu vezu sa Direktivom 79/409/EEC o zaštiti divljih ptica.

- Na prvom mjestu, program prve direktive može se porediti sa programom druge.

Posebice se poglavlje „Zaštita prirodnih staništa i staništa vrsta“, Direktive 92/43/EEC podudara sa članovima 3. i 4. Direktive 79/409/EEC.

- Na drugom mjestu, tu je i dosta veliki stepen spajanja ili fuzije između programa obje direktive. Kao prvo, područja posebne zaštite (Special Protection Areas – SPA), koja su klasificirana kao takva u skladu sa ranijom

¹ Službeni glasnik 206, 22.7.1992, str. 7 odnosno Službeni glasnik 103, 25.4.1979, str. 1.

² Član 2(1).

³ Član 2(2).

⁴ Član 2(3).

direktivom, su sada integralni dio mreže Natura 2000⁵. Kao drugo, odredbe člana 6(2), (3) i (4) Direktive 92/43/EEC primjenjive su na područja posebne zaštite⁶. U ovom dokumentu, većina komentara o članu 6. data je vezujući se za zaštićena područja predložena u skladu sa Direktivom 92/43/EEC. Općenito govoreći, ti komentari će se primjenjivati, *mutatis mutandis*, na zaštićena područja klasificirana u skladu sa Direktivom 79/409/EEC.

Gledajući u širem kontekstu – kontekstu Ugovora o osnivanju Evropske zajednice – član 6. može se smatrati ključnim okvirom za primjenu principa integracije, jer ohrabruje zemlje članice da upravljaju zaštićenim područjima na održiv način, i obzirom da određuje granice aktivnosti koje mogu negativno utjecati na zaštićena područja, istovremeno dajući mogućnost za određena odstupanja u specifičnim okolnostima. Gledajući to u **međunarodnom kontekstu**, član 6. pomaže u postizanju ciljeva relevantne međunarodne konvencije o zaštiti prirode kao što je Bernska konvencija⁷ i Konvencije o biološkoj raznolikosti⁸, istovremeno stvarajući detaljniji okvir za očuvanje i zaštitu nego što to pružaju same konvencije.

Član 6. je ključni dio poglavlja Direktive 92/43/EEC pod nazivom „Zaštita prirodnih staništa i staništa vrsta“. On definira okvir za očuvanje i zaštitu zaštićenih područja, i uključuje proaktivne, preventivne i proceduralne zahtjeve. Odnosi se na područja posebne zaštite definirana Direktivom 79/409/EEC kao i na zaštićena područja koja se zasnivaju na Direktivi 92/43/EEC. Okvir predstavlja ključna sredstva za postizanje principa okolišne integracije i u konačnici održivog razvoja.

1.2 Veza sa poglavljem o zaštiti vrsta

Kao što je ranije pomenuto, poglavlje Direktive 92/43/EEC pod nazivom 'Zaštita vrsta' obuhvata članove 12-16 a odnosi se strogo na zaštićene vrste biljaka i životinja navedene u Aneksu IV direktive.

Članovi 12, 13 i 14, koji su primjenjivi od datuma implementacije Direktive 92/43/EEC, odnosno 10. juna 1994., obuhvataju određene vrste biljaka i životinja koje su također navedene u Aneksu II direktive, i koje stoga imaju koristi od odredbi člana 6. u okviru mreže zaštićenih područja Natura 2000 u kojoj se nalaze. Kao rezultat toga, aktivnosti po ovom pitanju mogu spadati u djelokrug oba poglavlja.

⁵ Član 3(1) Direktive 92/43/EEC predviđa da mreža Natura 2000 uključuje područja posebne zaštite, klasificirana kao takva od strane zemalja članica u skladu sa Direktivom 79/409/EEC'.

⁶ Član 7 Direktive 92/43/EEC.

⁷ Odluka Vijeća 82/72/EEC od 3. decembra 1981. koja se odnosi na zaključak Konvencije o zaštiti evropske divljači i prirodnih staništa (Službeni glasnik 38, 10.2.1982, str. 1)

⁸ Odluka Vijeća 93/626/EEC od 25. oktobra 1993. koja se odnosi na zaključak Konvencije o biološkoj raznolikosti (Službeni glasnik 309, 13.12.1993, str. 1)

Na primjer, uništavanje odmorišta mrkog medvjeda, *Ursus arctos*, može biti u suprotnosti sa zabranom člana 12(1)(d), dok je to u isto vrijeme u suprotnosti sa članom 6. ukoliko se odmorište nalazi unutar zaštićenog područja za vrste u okviru mreže Natura 2000.

Iako se čini da je ovo ponavljanje, potrebno je zapaziti nekoliko stvari.

- Na prvom mjestu, neke od vrsta biljaka i životinja koje su obuhvaćene članovima 12., 13. i 14. ne nalaze se u okviru Aneksa II. Stoga one nemaju direktne koristi od očuvanja i zaštite u okviru Nature 2000.
- Na drugom mjestu, za vrste kao što je *Ursus arctos*, koje imaju koristi i od poglavlja o zaštiti prirodnih staništa i staništa vrsta i od poglavlja o zaštiti vrsta, zaštita koja je predviđena članom 6. je ograničena na mrežu Natura 2000, dok zaštita koja je predviđena poglavljem o zaštiti vrsta nije geografski ograničena (podložna bilo kakvim ograničenjima pomenutim u aneksima direktive). Stoga se član 6. odnosi na očuvanje **zaštićenog područja** dok je poglavlje o zaštiti vrsta više fokusirano na vrste (iako će to očigledno imati implikacije na zaštićena područja gdje se te vrste pojavljuju, posebice na lokalitete na kojima se razmnožavaju te odmorišta za životinje).

Iako određene vrste biljaka i životinja imaju koristi i od poglavlja o zaštiti prirodnih staništa i staništa vrsta i od poglavlja o zaštiti vrsta, djelokrug i priroda relevantnih odredbi su različiti.

1.3 Ubacivanje člana 6. u nacionalni zakon: obaveza transponiranja

Važno je napomenuti da odredbe člana 6. zahtijevaju transpoziciju u nacionalni zakon (odnosno one trebaju biti predmetom odredbi nacionalnog zakona kojim se ispunjavaju njegovi zahtjevi). U tom smislu, one spadaju u okvir člana 23. direktive, koji navodi da “*zemlje članice donose zakone, uredbe i administrativne odredbe potrebne da bi se ispunili zahtjevi direktive u roku od dvije godine od njene objave*“. Rok za transpoziciju bio je 10. juni 1994. godine (ili 1. januar 1995. godine u slučaju Austrije, Švedske i Finske).

To odražava vrstu instrumenta Zajednice koji je korišten, odnosno direktivu. Direktiva je obavezujuća u smislu rezultata koji se mora postići, ali ostavlja zemlji članici određeni prostor da sama izabere formu i metode za postizanje tog rezultata. Za većinu direktiva, za zahtijevani rezultat bit će potrebna nacionalna legislativa (vidi Aneks 1, tačka 1).

U zavisnosti od toga koja zemlja članica je u pitanju, član 6. trebao je biti transponiran u nacionalni zakon do 10. juna 1994. ili 1. januara 1995. godine.

1.4 Vrijeme primjene člana 6.: Od kojeg se datuma počinje sa primjenom obaveza iz člana 6.?

Općenito, potrebno je napraviti razliku između datuma koji predstavlja rok za transpoziciju odredbi člana 6. u nacionalni zakon i datuma od kojeg počinje primjena ovih odredbi na pojedinačna zaštićena područja.

Kada su u pitanju pojedinačna zaštićena područja, potrebno je napraviti razliku između područja posebne zaštite (SPA) koja su kao takva određena u skladu sa Direktivom 79/409/EEC i drugih zaštićenih područja.

1.4.1 Područja posebne zaštite

Zahtjevi za zaštitu kada su u pitanju područja posebne zaštite (Special Protection Areas-SPA) dati su u članu 4(4), Direktive 79/409/EEC koja za ova područja predviđa da „...Zemlje članice moraju poduzeti odgovarajuće korake za izbjegavanje zagađenja i pogoršanja stanja staništa i svih drugih poremećaja koji utječu na ptice, u onoj mjeri koliko su oni značajni u odnosu na ciljeve ovog člana...“.

Nakon što je Direktiva 92/43/EEC stupila na snagu, gore navedene obaveze zamijenjene su u skladu sa članom 7. Direktive 92/43/EEC koja predviđa slijedeće:

‘Obaveze koje proizlaze iz člana 6(2), (3) i (4) ove direktive zamjenjuju sve obaveze koje proizlaze iz prve rečenice člana 4(4) Direktive 79/409/EEC vezano za područja klasificirana u skladu sa članom 4(1) ili koje su na sličan način identificirane u članu 4(2) iste, od dana implementacije ove direktive ili od datuma klasifikacije ili priznavanja od strane zemalja članica u skladu sa Direktivom 79/409/EEC, s tim da je datum klasifikacije kasniji ...’

Stoga, odredbe člana 6(1) nisu primjenjive na područja posebne zaštite (SPA). Međutim, analogne odredbe primjenjuju se na područja posebne zaštite putem člana 4(1) i (2) Direktive 79/409/EEC. Datum od kojeg bi se ove slične odredbe trebale, u principu, primijeniti na područja posebne zaštite je datum od kojeg je Direktiva 79/409/EEC postala primjenjiva u zemljama članicama (vidi Aneks I, tačka 2).

Kada su u pitanju odredbe člana 6(2), (3) i (4), jasno je iz uvjeta datih u članu 7. da one nisu primjenjive na područja koja su već klasificirana kao područja posebne zaštite.

Međutim, imajući u vidu kako je napisan član 7., postavlja se pitanje da li odredbe člana 4(4), prva rečenica, Direktive 79/409/EEC ostaju u primjeni i nakon „datuma implementacije ove direktive“ (10. juni 1994. za tadašnje zemlje članice i 1. januar 1995. za Austriju, Finsku i Švedsku) do vremena kada se određeno područje ne klasificira kao područje posebne zaštite.

U slučaju *Santoña močvara* (vidi Aneks I, tačka 3), Evropski sud pravde je ustanovio da su odredbe iz prve rečenice člana 4(4) bile u primjeni i na neklasificirano područje, koje je trebalo biti klasificirano kao područje posebne zaštite od datuma implementacije Direktive 79/409/EEC (odnosno 7. aprila 1981. za tadašnje zemlje članice i datuma pristupanja za kasnije zemlje članice).

U objašnjenju datom za slučaj *Santoña močvara*, rečeno je da područja koja trebaju biti klasificirana kao područja posebne zaštite trebaju biti tretirana na isti način bez obzira da li su formalno klasificirana ili ne. Službe Komisije stoga smatraju da su odredbe člana 6(2), (3) i (4) primjenjive na područja posebne zaštite ili područja koja bi trebala biti klasificirana kao područja posebne zaštite, od datuma implementacije Direktive 92/43/EEC.

Član 6(1) Direktive 92/43/EEC nije primjenjiv na područja posebne zaštite. Međutim, postoje analogne odredbe u članu 4(1) i (2) Direktive 79/409/EEC koje se primjenjuju od datuma implementacije te direktive. Kada je u pitanju datum primjene člana 6(2), (3) i (4) Direktive 92/43/EEC na područja posebne zaštite, s razlogom se može zaključiti da sva područja koja ispunjavaju uvjete da budu klasificirana kao područja posebne zaštite, su predmetom primjene ovih odredbi od dana implementacije Direktive 92/43/EEC.

1.4.2 Područja koja se zasnivaju na Direktivi 92/43/EEC

Član 6(1) primjenjuje se na posebna područja zaštite (Special Areas of Conservation-SAC). Prema članu 4(4) direktive, posebna područja zaštite utvrđuju se kao takva nakon što ih nominuju zemlje članice. Takva nominacija je moguća tek nakon što je to područje usvojeno kao područje od značaja za Zajednicu, u skladu sa članom 4(2) direktive.

Područje od značaja za Zajednicu mora biti nominovano kao posebno područje zaštite „što prije a najkasnije u roku od šest godina“. To znači da je krajnji rok za nominovanje posebnih područja zaštite – a samim tim i za usaglašavanje sa članom 6(1) — 10. juni 2004. godine.

Član 4(5) Direktive 92/43/EEC predviđa sljedeće:

‘Čim se područje stavi na listu iz treće alineje stava 2. ono je predmetom primjene člana 6(2), (3) i (4).’

Stoga, suprotno odredbama člana 6(1) koje se primjenjuju samo kada je područje posebne zaštite za Zajednicu već nominovano kao posebno područje zaštite, odredbe člana 6(2), (3) i (4) postaju primjenjive čim područje postane područje od značaja za Zajednicu i prije nego što je nominovano kao posebno područje zaštite. Zemlje članice također mogu izabrati i neki raniji datum za provedbu člana 6(2), (3) i (4), a i određeni nacionalni zakoni već predviđaju takvu raniju provedbu. U skladu sa članom 4. Direktive 92/43/EEC, zemlje članice trebale su predati svoje nacionalne liste do 10. juna 1995. godine, i Komisija je trebala usvojiti listu Zajednice do 10. juna 1998. godine. Međutim, lista Zajednice nije mogla biti usvojena prije 10. juna 1998. godine, zbog kašnjenja sa predajom kompletiranih nacionalnih listi.

Čini se da tekst Direktive 92/43/EEC ukazuje da zemlje članice ne trebaju obraćati pažnju na član 6. prije usvajanja liste Zajednice. Međutim, druge odredbe prava Zajednice, na način kako ih interpretira Evropski sud pravde trebaju biti uzete u obzir. Član 10. (raniji član 5.) Ugovora o uspostavljanju Evropske zajednice, predviđa sljedeće:

‘Zemlje članice uzimaju u obzir odgovarajuće mjere, generalne ili specifične, kako bi osigurale ispunjavanje obaveza koje proizlaze iz ovog Ugovora ili su rezultat aktivnosti poduzetih od strane institucija Zajednice. One moraju dati svoj doprinos postizanju zadataka Zajednice, te se moraju uzdržavati od svih mjera koje mogu ugroziti postizanje ciljeva ovog Ugovora.’

Evropski sud pravde je u nekoliko navrata izrazio mišljenje da čak i kada nema mjera za transponiranje ili provedbu specifičnih obaveza koje proizilaze iz direktive, nacionalni organi vlasti, kada interpretiraju nacionalni zakon, bi trebali uzeti u obzir sve moguće mjere, kako bi postigli rezultate koje direktiva zahtijeva. Nadalje, Evropski sud pravde je u slučaju *Santoña močvara* donio presudu da zemlja članica ne može pobjeći od svoje dužnosti da zaštiti područje koje, u skladu sa relevantnim naučnim kriterijima, zaslužuje zaštitu, tako što ga neće proglasiti područjem posebne zaštite. Postoji vjerovatnoća da se ovo načelo po analogiji može koristiti u slučaju pitanja koja proizlaze iz Direktive 92/43/EEC.

U svjetlu gore navedenog, organima vlasti u zemljama članicama savjetuje se da ne dozvole da područja na njihovim nacionalnim listama predloženih područja od značaja za Zajednicu propadaju prije nego što Zajednica konačno usvoji listu područja koja su od značaja za Zajednicu. Tamo gdje je nacionalna lista i dalje nedovršena, savjetuje im se da ne dozvole propadanje područja za koje se smatra, u skladu sa naučnim dokazima koji se zasnivaju na kriterijima iz Aneksa III Direktive 92/43/EEC, da bi trebali biti na nacionalnoj listi.

Jedan praktični prijedlog je da se na pravilan način iskoristi procjena utjecaja na okoliš (PUO) u skladu sa Direktivom 85/337/EEC (o procjeni utjecaja na okoliš), a vezano za projekte koji potencijalno mogu biti štetni. Evropski sud pravde je već potvrdio značaj koji se treba vezati za osjetljiva prirodna područja kada se donosi odluka o tome da li je za određeni projekat potrebna procjena utjecaja na okoliš u skladu sa ovom direktivom (vidi aneks I, tačka 4).

Sažetak gore navedenih razmatranja može se dati u sljedećoj tabeli:

Status područja	pSCI	SCI	SAC
Predviđeni rok	Juni 1995.	Juni 1998.	Juni 2005.
Primjenjivost odredbi člana 6.	Opciono za 6(1), 6(2), (3) i (4) potreba za mjerama kako bi se izbjeglo propadanje područja	6(2), (3) i (4)	6(1), (2), (3) i (4)

Jednom kada se lista Zajednice ustanovi, postat će jasno koja područja zahtijevaju zaštitu u skladu sa direktivom, te provizorna zaštita područja neće više biti u primjeni.

Kada su u pitanju područja koja se zasnivaju na Direktivi 92/43/EEC, može se dati argument da zemlje članice, posebno nakon što je datum za usvajanje liste Zajednice istekao 10. juna 1998., imaju određenu obavezu da djeluju na način koji će osigurati da ciljevi direktive ne budu ugroženi. Čak i u slučaju kada nema liste Zajednice, organima vlasti u zemljama članicama se savjetuje da se barem suzdržavaju od svih aktivnosti koje mogu uzrokovati da se stanje nekog područja na nacionalnoj listi pogorša. U slučaju kada kompletirana nacionalna lista nije predata, isti savjet se odnosi na sva područja koja bi, na osnovu naučnih kriterija direktive, bez sumnje trebala biti na nacionalnoj listi.

2 Član 6(1)

Pojašnjenje pojmova - mjere zaštite; ustavne, upravne i ugovorne mjere, i planovi upravljanja.

2.1 Tekst

‘Za posebna područja zaštite, zemlje članice uspostavljaju potrebne mjere zaštite, te ukoliko se za to ukaže potreba, planove upravljanja koji su specifično namijenjeni za područja posebne zaštite ili su integrirani u druge razvojne planove, kao i odgovarajuće ustavne, upravne ili ugovorne mjere koje odgovaraju ekološkim zahtjevima tipova prirodnih staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II koje su prisutne na ovim područjima‘.

2.2 Obim primjene

Član 6(1) definira generalni režim zaštite koji zemlje članice moraju uspostaviti za sva posebna područja zaštite (SAC).

Član 6(1):

- Predviđa **pozitivne** mjere, koje uključuju planove upravljanja i ustavne, upravne ili ugovorne mjere, koje imaju za zadatak da postignu generalni cilj direktive. U tom smislu, član 6(1) razlikuje se od ostala tri stava člana 6. koji predviđaju preventivne mjere kako bi se izbjeglo pogoršavanje stanja, stvaranje poremećaja i značajnih utjecaja u područjima mreže Natura 2000;
- Predstavlja osnovu za generalno razumijevanje člana 6, strukturirana interpretacija i razumijevanje tri ostala stava člana 6. zahtijeva preliminarnu interpretaciju i razumijevanja stava 1.;
- Uspostavlja generalni režim zaštite koji se primjenjuje na **sva** posebna područja zaštite (SAC) u okviru mreže Natura 2000, bez izuzetka, te na sve vrste prirodnih staništa Aneksa II koji se nalaze na ovim područjima, osim onih za koje je u standardnom formularu sa podacima identificirano da nisu značajni za mrežu Natura 2000 (vidi dio 4.5.3);
- Posebice se odnosi na **posebna područja zaštite** (SAC): Član 6(1) nije primjenjiv na područja posebne zaštite (SPA), za razliku od člana 6(2), (3) i (4). Na taj način, zakonodavac je uspostavio:
 - režim kojim se uspostavljaju posebne mjere zaštite za područja posebne zaštite (SPA) koja su klasificirana u skladu sa Direktivom o pticama, i to na osnovu njenog člana 4(1) i (2);
 - režim kojim se definiraju mjere zaštite za **posebna područja zaštite** (SAC) koja su određena u skladu sa Direktivom o staništima, na osnovu njenog člana 6(1);
- Odnosi se na član 2(3), koji specificira da „mjere ...uzimaju u obzir ekonomske, društvene i kulturne zahtjeve i regionalne i lokalne karakteristike“.

Za sva posebna područja zaštite (SAC), od zemalja članica se zahtijeva da izrade mjere zaštite. To se odnosi na sve vrste prirodnih staništa Aneksa I, i vrste iz Aneksa II koje su prisutne na ovim područjima, osim onih za čije se prisustvo smatra da nije značajno u skladu sa Natura 2000 standardnim formularom za podatke.

2.3 Koji bi trebao biti sadržaj potrebnih mjera zaštite

2.3.1 Pojam zaštite

Pojam zaštite pojavljuje se u šestom odjeljku uvoda direktive koji kaže: „Budući da, s ciljem da se osigura obnavljanje ili održavanje u povoljnom stanju očuvanosti prirodnih staništa i vrsta od značaja za Zajednicu, potrebno je da se nominuju posebna područja zaštite, kako bi se, u skladu sa definiranim vremenskih rasporedom, kreirala koherentna evropska ekološka mreža. U osmom odjeljku uvoda direktive kaže se:

‘tamo gdje to odgovara, u svakom nominovanom području, implementiraju se potrebne mjere imajući u vidu ciljeve zaštite koji se žele postići’.

Stoga se definiše u članu 1., tački (a) direktive: *‘(a) zaštita označava skup mjera koji je potreban da bi se održala ili obnovila prirodna staništa i populacije vrsta divlje flore i faune u povoljnom stanju, kako je definirano u tačkama (e) i (i);’.*

Zemlje članice moraju usvojiti mjere zaštite potrebne za postizanje generalnog cilja direktive kako je to definirano u članu 2(1): *‘Cilj ove direktive je da se da doprinos ka očuvanju biodiverziteta kroz zaštitu prirodnih staništa divlje flore i faune na evropskoj teritoriji zemalja članica na koje se Ugovor odnosi’.* Stoga postoji **obaveza postizanja rezultata.**

Član 2(2), posebice, specificira cilj mjera koje se trebaju poduzeti u skladu sa ovom direktivom: *‘Mjere koje se poduzimaju... moraju biti kreirane tako da održe ili obnove, povoljno stanje očuvanosti prirodnih staništa i vrsta divlje flore i faune koje su od značaja za Zajednicu’.* Ove mjere, u skladu sa članom 2(3), *„uzimaju u obzir ekonomske, društvene i kulturne zahtjeve, te regionalne i lokalne karakteristike’.*

Član 3 specificira da se mreža Natura 2000 *‘sastoji od područja na kojima se nalaze vrsta prirodnih staništa koje su navedene u Aneksu I, te staništa i vrste navedene u Aneksu II, gdje se mora osigurati postizanje ciljeva zadatim 2(2).*

Potrebne mjere zaštite stoga imaju za cilj da održe ili obnove povoljno stanje očuvanosti prirodnih staništa i vrsta koje su od značaja za Zajednicu. One su povezane sa generalnim ciljem direktive koji se odnosi na mrežu Natura 2000, kako je definirano u članu 3.

Ispunjavanje cilja koji je definiran u članu 2(1) umnogome ovisi o mjerama zaštite koje zemlje članice moraju poduzeti da bi obnovile ili održale prirodna staništa i vrste u povoljnom stanju očuvanosti. Ove mjere implementiraju se kroz mrežu Natura 2000 koja je definirana u članu 3(1), uzimajući u obzir ekonomske, društvene i kulturne uvjete, te regionalne i lokalne karakteristike.

2.3.2 Stanje očuvanosti

Stanje očuvanosti definirano je u članu 1. direktive:

- Za **prirodna staništa**, član 1(e) stanje očuvanosti definirano je kao: *„ suma svih utjecaja koji djeluju na staništa i vrste tipične za ta staništa, a koji mogu narušiti njihovu dugoročnu prirodnu rasprostranjenost, strukturu i funkcije, kao i dugoročno preživljavanje vrsta koje su tipične za ta staništa...“*
- Za **vrste**, član 1(i) stanje očuvanosti definirano je kao: *„suma svih utjecaja koji djeluju na predmetne vrste, a koji mogu utjecati na njihovu dugoročnu rasprostranjenost i bogatstvo njihovih populacija ...’.*

Zemlja članica stoga mora uzeti u obzir sve utjecaje na okoliš (zrak, vodu, tlo, teritoriju), koji djeluju na staništa i vrste prisutne na njima.

Povoljno stanje očuvanosti je također definirano u članu 1(e) za prirodna staništa, i članu 1(i) za vrste.

- Za **prirodna staništa** kaže se da su u povoljnom stanju očuvanosti kada:
 - *'je njihova prirodna rasprostranjenost i područja koja ona pokrivaju unutar te rasprostranjenost, stabilna ili se povećava;*
 - *postoji specifična struktura i funkcije koje su potrebne za njihovo dugoročno održavanje te se predviđa da će nastaviti da postoje u bližoj budućnosti;*
 - *je stanje očuvanosti njihovih tipičnih vrsta povoljno'.*

Za **vrste**, kaže se da su u povoljnom stanju očuvanosti kada:

- *'podaci o dinamici populacije predmetnih vrsta ukazuju da se one dugoročno mogu same održavati kao komponenta koja je sposobna da preživi i da se razvija u svojim prirodnim staništima;*
- *prirodna rasprostranjenost vrsta nije smanjena niti postoji vjerovatnoća da će biti smanjena u bližoj budućnosti;*
- *postoji i vjerovatno će nastaviti da postoji dovoljno veliko stanište da se dugoročno održe njegove populacije'.*

Povoljno stanje očuvanosti prirodnog staništa ili vrsta mora se uzeti u obzir kroz njegovu prirodnu rasprostranjenost, u skladu sa članovima 1(e) i 1(i), odnosno na biogeografskom nivou, te stoga i nivou mreže Natura 2000. Obzirom da ekološka koherentnost mreže zavisi od doprinosa svakog pojedinog područja, a samim tim i stanja očuvanosti staništa i vrsta koja se u njemu nalaze, procjena povoljnog stanja očuvanosti na nivou svakog pojedinog područja će uvijek biti potrebna.

Stanje čuvanosti staništa i vrsta koje se u njemu nalaze procjenjuje se na osnovu određenog broja kriterija uspostavljenih članom 1. direktive. Ova procjena radi se i na nivou svakog područja pojedinačno i na nivou mreže.

2.3.3 Ekološki zahtjevi

Član 6(1) specificira da potrebne mjere zaštite moraju odgovarati *"ekološkim zahtjevima prirodnih staništa iz Aneksa I i vrstama iz Aneksa II koje su prisutne na tim područjima"*. Stoga, u odnosu na ekološke zahtjeve prirodnih staništa i vrsta, zemlje članice moraju odrediti mjere zaštite.

Iako direktiva nema definiciju „ekoloških zahtjeva“ svrha i kontekst člana 6(1) ukazuju na to da oni uključuju sve ekološke potrebe abiotičkih i biotičkih faktora, koji su potrebni za povoljno stanje očuvanja staništa i vrsta uključujući njihove odnose sa okolišem (zrakom, vodom, tlom, vegetacijom itd.).

Ti zahtjevi se zasnivaju na naučnim saznanjima i mogu se definirati samo od slučaja do slučaja, u skladu sa prirodnim staništima iz Aneksa I, vrstama iz Aneksa II, kao i područjima na kojima su oni prisutni. Ova saznanja su neophodna za izradu mjera zaštite od slučaja do slučaja.

Ekološki zahtjevi mogu varirati od jedne vrste do druge, ali također i za istu vrstu od jednog područja do drugog.
Stoga, za šišmiše koji su navedeni u Aneksu II direktive, ekološki zahtjevi su različiti u periodu hibernacije (kada se odmaraju u podzemnom okruženju u šuplinama ili u

objektima) i aktivnom periodu, od proljeća pa nadalje (tokom kojeg napuštaju svoja zimska odmorišta i vraćaju se lovu na insekte).

Za vodozemca iz Aneksa II *Triturus cristatus*, ekološki zahtjevi variraju tokom njegovog životnog ciklusa. Ova vrsta svoj period hibernacije provodi pod zemljom (u šuplinama i raspuklinama), jaja polaže u proljeće i početkom ljeta u malim jezercima. Nakon toga napušta vodni okoliš i živi na zemlji tokom ljeta i jeseni. Za istu vrstu, ekološki zahtjevi stoga mogu varirati u zavisnosti od sredine (voda ili zemlja).

Identifikacija ekoloških zahtjeva prirodnih staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II koje su prisutne na zaštićenim područjima su **odgovornost zemalja članica**. One mogu razmjenjivati znanja iz ove oblasti uz podršku Evropske komisije i Evropske agencije za okoliš – Evropskog centra za zaštitu prirode.

Mjere zaštite moraju odgovarati ekološkim zahtjevima prirodnih staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II koje su prisutne na zaštićenom području. Ekološki zahtjevi ovih prirodnih staništa i vrsta uključuju sve ekološke mjere potrebne da se osigura njihovo povoljno stanje očuvanosti. One se samo mogu definisati od slučaja do slučaja i na osnovu naučnih saznanja.

2.4 U kojem obliku mogu biti mjere zaštite

Mjere zaštite mogu biti u najmanje dva oblika: *u obliku odgovarajućih ustavnih, upravnih i ugovornih mjera ... te „ukoliko se za to ukaže potreba“* u obliku *„odgovarajućih planova upravljanja“*.

2.4.1 Planovi upravljanja

Potrebne mjere zaštite uključuju *„ukoliko se za to ukaže potreba, odgovarajuće planove upravljanja specifično kreirane za zaštićena područja i integrirane u druge razvojne planove“*. Takvi planovi upravljanja bi se trebali pozabaviti svim predviđenim aktivnostima, i nepredviđenim novim aktivnostima vezanim za član 6(3) i (4).

Riječi *„ukoliko se za to ukaže potreba“* ukazuju da planovi upravljanja ne moraju uvijek biti potrebni. Ukoliko zemlja članica odabere planove upravljanja, u većini slučajeva je najbolje da se oni uspostave prije zaključivanja drugih mjera spomenutih u članu 6(1), posebice ugovornih mjera. Ugovorne mjere često obuhvataju i odnos između nadležnih organa vlasti i pojedinačnih vlasnika zemljišta, te će biti ograničene na pojedinačna imanja koja su obično manja od zaštićenog područja. U takvim okolnostima, plan upravljanja koji je fokusiran na zaštićeno područje pružit će širi okvir, i njegov sadržaj će pružiti korisnu polaznu tačku za specifične detalje ugovornih mjera.

Planovi upravljanja moraju biti *„odgovarajući i specifično kreirani za zaštićena područja“*, što znači da moraju biti ciljani na zaštićena područja u okviru mreže Natura 2000 ili *„integrirani u druge razvojne planove“*. Zadnja odredba je u skladu sa principom integracije okolišne i drugih politika Zajednice. Ova integracija mora doprinijeti koherentnosti mreže spomenute u članu 3(1).

U svakom slučaju, može biti potrebno primijeniti član 6(3) na one aspekte plana upravljanja koji nisu povezani sa upravljanjem zaštitom (vidi komentar o članu 6(3) u poglavlju 4.3.3).

Iako se ne može dati indikacija o specifičnom sadržaju plana upravljanja, Aneks II na kraju ovog dokumenta daje određeni broj važnih razmatranja koja se mogu napraviti

po pitanju pripreme takvih planova. Nadalje, Aneks IIa pruža jednu indikativnu listu LIFE-projekata koji su vezani za prirodu, a u okviru kojih su napravljeni planovi upravljanja ili druge ustavne, upravne ili ugovorne mjere (vidi niže), koje imaju za cilj očuvanje zaštićenih područja.

Zemlje članice mogu napraviti planove upravljanja kao dodatak drugim kategorijama mjera. One nisu uvijek potrebne, ali ako se koriste, onda bi trebale uzeti u obzir specifične karakteristike svakog područja i sve predviđene aktivnosti. To mogu biti samostalni dokumenti ili mogu biti inkorporirani u druge razvojne planove kada oni postoje.

2.4.2 Ustavne, upravne i ugovorne mjere

Fraza „ukoliko se za to ukaže potreba“ odnosi se na planove upravljanja, a ne na ustavne, upravne ili ugovorne mjere. Stoga, čak i ako zemlja članica smatra da plan upravljanja nije potreban, ipak će morati da poduzme gore navedene mjere.

Podjela u ove tri kategorije mjera treba se razmotriti u širokom smislu. Različite mjere mogu se smatrati odgovarajućim da bi se postigao cilj direktive. U principu, to uključuje mjere koje imaju **pozitivan efekt**, ali, u nekim izuzetnim slučajevima, može također uključivati mjere koje ne zahtijevaju **bilo kakve aktivnosti**. S druge strane, ove mjere nisu neophodno nove mjere, obzirom da se postojeće mjere mogu smatrati dovoljnim ukoliko su odgovarajuće.

Među mjerama koje uključuju pozitivno djelovanje, agro-okolišne i silvi-okolišne (šumsko-okolišne) mjere su dobar primjer za ilustraciju kako društveno-ekonomski zahtjevi mogu biti uzeti u obzir u skladu sa članom 2(3).

1. Agro-okolišne mjere: za neka polu-prirodna staništa koja je napravio čovjek, a koja su navedena u Aneksu I (livade i pašnjaci) i vrste iz Aneksa II koje žive u ovim staništima, sporazumi sa farmerima u skladu sa novom uredbom o seoskom razvoju⁹ će u većini slučajeva biti dovoljna ugovorna obaveza koja ima za cilj održavanje povoljnog stanja očuvanosti staništa i vrsta.

2. Silvi-okolišne mjere: odgovarajuće mjere mogu biti inicijativa od strane uprave za šume u okviru određenog programa certifikacije, pod uvjetom da ova inicijativa osigurava održavanje povoljnog stanja očuvanosti.

U tom smislu, svi odgovarajući fondovi EU (npr. LIFE, ruralni razvoj i regionalni fondovi) trebali bi se smatrati sredstvom za implementiranje ovih mjera.

Pravo da izaberu između ustavnih, upravnih ili ugovornih mjera, ili čak planova upravljanja, ostavljeno je zemljama članicama. To je u skladu sa principom supsidijarnosti. Međutim, zemlje članice moraju izabrati barem jednu od tri kategorije, odnosno ustavnu, upravnu ili ugovornu. Nema hijerarhije između ove tri kategorije.

Stoga zemlje članice imaju pravo da koriste, na zaštićenom području u okviru mreže Natura 2000, samo jednu kategoriju mjera (npr. samo ugovorne mjere) ili kombinaciju mjera (npr. kombinaciju ustavnih i ugovornih mjera u skladu sa pitanjima zaštite prirodnih staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II koje su prisutne na tom području). Nadalje, osim odabranih obaveznih mjera, zemlje članice mogu uspostaviti i implementirati planove upravljanja.

⁹ Uredba Vijeća (EC) Br. 1257/1999 od 17. maja 1999, Službene novine L 160, 26.6.1999, str. 80.

Tri kategorije mjera su kvalificirane kao „odgovarajuće“, i to je definirano direktivom. Međutim, u slučaju člana 6(1), ustavne, upravne i ugovorne mjere su obuhvaćene konceptom mjera zaštite. Riječ „odgovarajuće“ nema drugog cilja osim da napomene da bilo koji tip mjere da zemlje članice odaberu, postoji obaveza da se poštuju generalni ciljevi direktive. Stoga, ako zemlja članica odabere ugovorne mjere, uvijek ima obavezu da uspostavi, na kontinuiran način, mjere zaštite koje odgovaraju *‘ekološkim zahtjevima staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II koje su prisutne na zaštićenim područjima’*, te da poštuju generalni cilj direktive koji je definiran u članu 2(1).

Za posebna područja zaštite (SAC), od zemalja članica se zahtijeva da koriste odgovarajuće ustavne, upravne ili ugovorne mjere. Ove mjere moraju uzeti u obzir društveno-ekonomske zahtjeve u skladu sa članom 2(3). One moraju (a) odgovoriti ekološkim zahtjevima staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II koje su prisutne na ovim područjima, i (b) ispuniti generalni cilj direktive koji zahtijeva održavanje ili obnavljanje povoljnog stanja očuvanosti prirodnih staništa i vrsta flore i faune koje su važne za Zajednicu.

3 Član 6(2)

Pojašnjenje pojmova – pogoršanje stanja, poremećaj i značajan utjecaj

3.1 Tekst

'Zemlje članice moraju poduzeti odgovarajuće korake kako bi izbjegli, u posebnim područjima zaštite, pogoršanje stanja prirodnih staništa i staništa vrsta, kao i poremećaje vrsta za koje su područja nominovana, ukoliko bi takav poremećaj mogao biti značajan u odnosu na ispunjenje ciljeva direktive.

3.2 Obim primjene

Ovaj član je početna tačka **načela prevencije**: *'Zemlje članice moraju poduzeti odgovarajuće korake kako bi izbjegle, u posebnim područjima zaštite, pogoršanje stanja... kao i poremećaje ...'*.

Ove mjere idu i izvan jednostavnih mjera upravljanja potrebnih da bi se osigurala zaštita, jer su one već obuhvaćene članom 6(1). Riječi *'izbjegle'* i *'mogao biti značajan'* naglašavaju da se mjere trebaju poduzeti prije nego što se nešto desi. Nije prihvatljivo da se čeka da dođe do pogoršanja stanja ili poremećaja, pa da se tek onda poduzimaju mjere (vidi u dijelu 4.4.2 interpretaciju fraze *'za koje postoji vjerovatnoća'* u članu 6(3)).

Ovaj član bi se trebao interpretirati tako da zahtjeva od zemalja članica da poduzmu odgovarajuće aktivnosti za koje se logički može očekivati da se trebaju poduzeti, kako bi se osiguralo da neće doći do pogoršanja stanja ili poremećaja.

Obim primjene ovog člana je širi nego obim primjene člana 6(3) i (4) koji se odnosi samo na planove i projekte sa koje je potrebna dozvola. Također se odnosi na izvođenje aktivnosti koje neophodno ne zahtijevaju prethodnu dozvolu, kao što je na primjer poljoprivreda ili ribolov.

Član 6(2):

- Je **uvijek** primjenjiv na posebna područja zaštite. Može se odnositi na prošle, sadašnje ili buduće aktivnosti ili događaje (npr. u slučaju da dođe do prosipanja toksičnih supstanci koje utječu na močvarna staništa, ovaj član bi onda podrazumijevao da se trebaju poduzeti sve preventivne mjere kako bi se izbjeglo prosipanje, čak i ako je njegova lokacija daleko od močvare). Ukoliko neka postojeća aktivnost u posebnom području zaštite uzrokuje pogoršanje stanja prirodnih staništa ili poremećaj vrsta za koje je područje nominirano, ono mora biti obuhvaćeno potrebnim mjerama zaštite predviđenim u članu 6(1). To može zahtijevati, ukoliko je adekvatno za tu situaciju, da se negativni utjecaj obustavi ili putem obustavljanja aktivnosti, ili putem poduzimanja mjera ublažavanja. Može uključivati i ekonomsku naknadu.
- **Nije ograničen na djela s namjerom**, i može obuhvatiti i sve događaje do kojih može doći slučajno (požar, poplava itd.) dok god se oni mogu predvidjeti. U slučaju katastrofa, to se odnosi samo na obavezu da se poduzmu (relevantne) mjere opreza kako bi se smanjio rizik od takvih katastrofa, u onoj mjeri u kojoj one ugrožavaju cilj direktive.

Zakonodavac je predvidio određena **ograničenja** kada je u pitanju odgovornost zemalja članica:

- **Prostorno ograničenje**. Mjere su namijenjene samo za vrste i staništa koja se nalaze *'u okviru posebnih područja zaštite (SAC)'*. S druge strane, možda postoji i potreba da se mjere implementiraju i **izvan** posebnih područja zaštite, odnosno ukoliko vanjski događaji mogu imati utjecaja na vrste i staništa unutar posebnih područja zaštite. Istina je da član ne specificira da mjere moraju biti poduzete unutar posebnih područja zaštite, već da se **izbjegnu** pogoršanja unutar posebnih područja zaštite.
- **Granica staništa i predmetnih vrsta**. Odgovarajuće mjere odnose se samo na staništa i vrste *'za koje su nominirana područja'*. Posebice, staništa i

vrste na koje se mjere odnose su one koje su identificirane u standardnim Natura 2000 formularima sa podacima (vidi poglavlja 2.2 i 4.5.3). Cilj stoga nije da se poduzmu opće mjere zaštite, već da se mjere fokusiraju na vrste i zajednice koje su opravdale odabir posebnog područja zaštite. Poremećaji i/ili pogoršanja će stoga biti određeni informacijama koje su dostavljene od strane zemalja članica, koje su također korištene da bi se osigurala koherentnost mreže za predmetne vrste i staništa.

Od zemalja članica se zahtijeva da poduzmu preventivne mjere da bi se izbjeglo pogoršanje i poremećaji koji su vezani za neki događaj koji se može predvidjeti. Te mjere odnose se samo na vrste i staništa za koja su nominovana područja, a također bi se trebale implementirati, ukoliko je to potrebno, i izvan područja.

3.3 Da li je implementacija drugačija za pogoršanje stanja i za poremećaj

U smislu **poremećaja vrsta**, član 6.2 specificira da se moraju poduzeti odgovarajući koraci da se on izbjegne „u onolikoj mjeri koliko bi takav poremećaj bio značajan u odnosu na ciljeve ove direktive“.

Stoga, vezano za ove **ciljeve**, zemlja članica mora odrediti da li je poremećaj značajan ili ne.

Međutim, kada je u pitanju **pogoršanje stanja staništa**, utjecaj vezano za ciljeve direktive nije spomenut u tekstu direktive. Jednostavno je rečeno da se pogoršanje stanja staništa mora izbjeći. Svrha svih mjera poduzetih u skladu sa ovom direktivom mora odgovarati ciljevima direktive i poštovati načelo proporcionalnosti. Pogoršanje stanja staništa se stoga također mora ocijeniti u odnosu na ciljeve direktive. Zaista, čini se da je teško ocijeniti pogoršanje stanja u apsolutnom smislu, bez da se da referenca za mjerljive granice. Kao što je prezentirano u tekstu niže, povezivanje pogoršanja stanja sa ciljevima direktive omogućava korištenje člana 1. direktive za interpretaciju granica onoga što se može smatrati pogoršanjem stanja.

Poremećaji i pogoršanje stanja bi se trebali ocijeniti u odnosu na ciljeve direktive.

3.4 Koji su uvjeti razlog za poduzimanje mjera od strane zemalja članica

Postoji očigledna razlika između granice prihvatljivosti za pogoršanje stanja staništa i poremećaja vrsta.

- Kada je u pitanju **poremećaj**, on mora biti **značajan** (određeni stepen poremećaja se toleriše). Osim toga, nije potrebno dokazivati da će se značajan utjecaj zaista desiti, već je dovoljno postojanje same vjerovatnoće („moglo bi se desiti“) da se opravda primjena korektivnih mjera. To se može smatrati konzistentnim sa načelima prevencije i opreznosti.

U slučaju **pogoršanja stanja**, zakonodavac nije eksplicitno odredio ovakvu granicu. To međutim ne isključuje određeni prostor za manevriranje prilikom određivanja šta se može opisati kao pogoršanje stanja (vidi niže).

Pogoršanje stanja je pogoršanje stanja staništa u fizičkom smislu. Ono se može direktno ocijeniti putem niza indikatora (vidi niže), na primjer smanjenja površine ili karakteristika staništa. S druge strane, poremećaji ne utječu direktno na fizičke uvjete.

Međutim, ukoliko su značajni, mogu uzrokovati promjene u fizičkim parametrima, koje imaju isti rezultat kao i pogoršanje stanja. Ukoliko su poremećaji dovoljno značajni da uzrokuju takve promjene, mogu se ocijeniti na isti način kao i pogoršanje stanja, korištenjem indikatora stanja očuvanosti (vidi niže).

Poremećaji se ocjenjuju na isti način kao pogoršanje stanja kada isti uzrokuju promjene u indikatorima stanja očuvanosti zaštićenih vrsta na način da negativno utječu na stanje očuvanosti predmetnih vrsta.

3.5 Kada se trebaju poduzimati mjere vezano za poremećaje i pogoršanje stanja

Kao prvo, treba naglasiti da mjere moraju biti **odgovarajuće**. To znači da bi one trebale ispunjavati glavni cilj direktive tako što će dati svoj doprinos stanju očuvanosti staništa ili vrsta, istovremeno uzimajući u obzir *‘ekonomske, društvene i kulturne zahtjeve, te regionalne i lokalne karakteristike’*.

Međusobna povezanost uvodnih dijelova i članova direktive pruža kontekst za razmatranje odgovarajućih mjera koje zemlje članice trebaju poduzeti (vidi dio 2.3).

Kao što je spomenuto u prethodnom pasusu - 3.4, poremećaje i pogoršanje stanja treba ocijeniti u odnosu na koncept očuvanja, imajući na umu da se u skladu sa članom 3(1) mreža sastoji od **zaštićenih područja**, te da ona omogućava održavanje prirodnih staništa i staništa vrsta u **povoljnom stanju očuvanosti** u njihovom prirodnom opsegu.

Povoljno stanje očuvanosti, kako je definirano u členu 1. direktive, može poslužiti kao projektni zadatak za definiranje granice prihvatljivog poremećaja i pogoršanja u odnosu na ciljeve direktive i za određivanje da li su odgovarajuće mjere na pravilan način implementirane (vidi niže).

Stanje očuvanosti staništa ili vrsta na zaštićenom području bit će ocijenjeno u skladu sa doprinosom ovog područja ekološkoj koherentnosti mreže, bilo:

- U odnosu na početno stanje u vrijeme prijenosa informacija vezanih za određeno područje u okviru standardnih Natura 2000 formulara sa podacima (vidi dio 4.5.3) ukoliko je to stanje povoljno; ili
- U odnosu na cilj poboljšanja stanja očuvanosti koji je najavljen u vrijeme uspostave mreže. Istina je da, ukoliko zemlja članica ima obavezu da predloži klasifikaciju staništa u nepovoljnom stanju očuvanosti, onda je jedina logična stvar pretpostaviti da će odrediti i cilj za poboljšanje i obnovu ovih staništa kako bi osigurala njihovu održivost. Kada se sredstva Zajednice osiguraju za poboljšanje stanja očuvanosti staništa ili vrsta u okviru određenog područja, onda će to poboljšano stanje biti uzeto u obzir.

Na određenom zaštićenom području, stanje očuvanosti bi trebalo da odražava dinamičnu prirodu staništa i vrsta koje se na njemu nalaze. U tom smislu, važnost

nadzora nad stanjem očuvanosti staništa i vrsta, kako se to zahtjeva članom 11. direktive, bi trebala biti naglašena.

Poremećaji se ocjenjuju na isti način kao i pogoršanje stanja, ukoliko uzrokuju promjenu u indikatorima stanja očuvanosti zaštićenih vrsta na način da negativno utječu na stanje očuvanosti predmetnih vrsta. Pogoršanje ili poremećaj se procjenjuje u odnosu na stanje očuvanosti predmetnih staništa i vrsta.

Na nivou zaštićenog područja, održavanje povoljnog stanja očuvanosti mora biti ocijenjeno u odnosu na početne uvjete date u standardnom Natura 2000 formularu za podatke, kada je to područje bilo predloženo za odabir ili nominovanje, u skladu sa doprinosom područja ekološkoj koherentnosti mreže. Ovo bi se trebalo interpretirati na dinamičan način, u skladu sa evolucijom stanja očuvanosti staništa ili vrsta.

3.6 Indikatori poremećaja ili pogoršanja stanja

Uvjeti prema kojima se određuju pojmovi poremećaja i pogoršanja stanja su dobro definirani, ali bi oni trebali biti ocijenjeni od strane zemalja članica, s jedne strane, u odnosu na generalno stanje očuvanosti predmetnih vrsta ili staništa (na biogeografskom nivou), i s druge strane u odnosu na lokalne uvjete (na nivou područja). Kao opće pravilo, na određenom području, poremećaj ili pogoršanje stanja ocjenjuje se od slučaja do slučaja, koristeći indikatore (vidi niže), a uzimajući u obzir značaj promjene njihove vrijednosti. To se mjeri u odnosu na (a) stanje očuvanosti predmetnih prirodnih staništa ili vrsta i (b) doprinos područja koherentnosti mreže Natura 2000.

3.6.1 Pogoršanje stanja staništa

Pogoršanje stanja je fizičko propadanje koje utječe na stanište. Definicija stanja očuvanosti (član 1(e) — vidi dio 2.3), znači da zemlja članica mora uzeti u obzir sve utjecaje na okoliš u kojem se nalaze staništa (prostor, voda, zrak, zemljište). Ukoliko je kao posljedica ovih utjecaja stanje očuvanosti staništa manje povoljno u odnosu na prethodni period, onda se može smatrati da je došlo do pogoršanja stanja.

Da bi se pogoršanje ocijenilo u odnosu na ciljeve direktive, može se pogledati definicija **povoljnog stanja očuvanosti prirodnog staništa** koja je data u članu 1(e), na osnovu sljedećih faktora:

- **'Prirodni prostor i područja** koja su obuhvaćena tim prostorom su **stabilna ili se povećavaju**'.

Svaki događaj koji doprinosi smanjenju područja koja su pokrivena prirodnim staništima za koja je područje nominovano, može se smatrati pogoršanjem. Na primjer, važnost smanjenja površine staništa mora se procijeniti u odnosu na ukupnu površinu obuhvaćenu područjem u skladu sa stanjem očuvanosti predmetnog staništa;

- **Specifična struktura i funkcije područja potrebne za njegovo dugoročno održavanje postoje i vjerovatno je da će nastaviti da postoje i u bližoj budućnosti**'.

Svaka povreda faktora potrebnih za dugoročno održavanje staništa može se smatrati pogoršanjem. Funkcije potrebne za dugoročno održavanje naravno zavise od staništa koje je u pitanju (bilo bi korisno imati zajedničke indikatore koji omogućavaju procjenu ovih elemenata za svaku vrstu staništa).

Zemlje članice moraju znati ove zahtjeve (putem studija, prikupljanja podataka itd.) jer član 6(1) predviđa da one moraju poduzeti mjere „koje odgovaraju ekološkim zahtjevima staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II“.

- **‘Stanje očuvanosti njegovih tipičnih vrsta je povoljno, kako je to definirano u (i)’** (vidi dio 2.3 za definiciju stavke (i) člana 1).

Do pogoršanja stanja staništa dolazi na zaštićenom području na kojem se površina koju pokriva stanište smanji ili se smanjuje specifična struktura i funkcije potrebne za dugoročno održavanje ili dobro stanje očuvanosti vrsta koje su tipične za ovo stanište, a u poređenju sa njihovim početnim stanjem. Ova procjena napravljena je u skladu sa doprinosom ovog zaštićenog područja koherentnosti mreže.

3.6.2 Poremećaj vrsta

Suprotno od pogoršanja stanja, poremećaj ne utječe direktno na fizičke uvjete zaštićenog područja; on se odnosi na vrste i često je vremenski ograničen (buka, izvor svjetlosti itd.). Jačina, trajanje i učestalost ponavljanja poremećaja su stoga važni parametri. Da bi bio značajan, poremećaj mora utjecati na stanje očuvanosti. Stanje očuvanosti vrsta definirano je u članu 1(i) (vidi dio 2.3).

Da bi se procijenilo da li je poremećaj značajan u odnosu na ciljeve direktive, mora se pogledati definicija povoljnog stanja očuvanosti vrsta, koja je data u članu 1(i), na osnovu sljedećih faktora.

– **‘Podaci o dinamici populacije predmetnih vrsta ukazuju da se one same dugoročno održavaju, kao komponenta koja je sposobna da preživi i da se razvija u svojim prirodnim staništima.**

Svaki događaj koji doprinosi opadanju populacije vrsta na zaštićenom području može se smatrati značajnim poremećajem.

– **‘Prirodni prostor vrsta se ne smanjuje, niti postoji vjerovatnoća da se će se smanjiti u skorijoj budućnosti’.**

Svaki događaj koji doprinosi smanjenju ili riziku od smanjena prostora za određene vrste unutar zaštićenog područja može se smatrati značajnim poremećajem.

– **‘Postoji, i vjerovatno će nastaviti da postoji, dovoljno veliko stanište za dugoročno održavanje populacija’.**

Svaki događaj koji doprinosi smanjenju veličine staništa vrsta unutar zaštićenog područja može se smatrati značajnim poremećajem.

Poremećaj vrsta dešava se na zaštićenom području kada podaci o dinamici populacije za to područje ukazuju da vrste ne mogu da žive i da se razvijaju na način kako je to bilo na početku. Ova procjena vrši se u skladu sa doprinosom zaštićenog područja koherentnosti mreže.

4 Član 6(3)

Objašnjenje pojmova:

plan ili projekat; značajni utjecaj; odgovarajuća procjena; ciljevi očuvanja zaštićenog područja; nadležni organi vlasti; mišljenje javnosti; integritet zaštićenog područja

4.1 Tekst

'Svaki plan ili projekat koji nije direktno povezan sa ili neophodan za upravljanje zaštićenim područjem, ali postoji vjerovatnoća da može imati značajan utjecaj na njega, bilo pojedinačno ili u kombinaciji sa drugim planovima ili projektima, mora biti predmetom odgovarajuće procjene njegovih implikacija po zaštićeno područje, a u smislu ciljeva zaštite tog područja. U svjetlu zaključaka procjene implikacija po područje i u skladu sa odredbama stava 4., nadležni državni organi vlasti postižu dogovor o planu ili projektu nakon što su ustanovili da isti neće imati negativan utjecaj na integritet zaštićenog područja, a ukoliko je to potrebno, prethodno će pribaviti i mišljenje javnosti.

4.2 Obim primjene

Kada su u pitanju **svrha i kontekst**, potrebno je razmotriti ulogu trećeg i četvrtog stava člana 6. u odnosu na prvi (ili, u slučaju posebnih zaštićenih područja (SPA), u odnosu na prvi i drugi stav člana 4. Direktive 79/409/EEC i drugi stav člana 6. Posebno je važno zapamtiti da, iako je određeno da neka inicijativa ili aktivnost nije u obimu primjene člana 6(3), ipak će je biti potrebno uskladiti sa drugim, ranije spomenutim odredbama.

Može se zapaziti da ekološki pozitivne ili ekološki kompatibilne aktivnosti mogu već biti uključene u članu 6(1) i (2) — na primjer, tradicionalne poljoprivredne prakse koje održavaju određene tipove staništa i vrsta. Odredbe člana 6(3) i (4) čine oblik režima razvoja, koji definira okolnosti u kojima planovi i projekti sa negativnim utjecajima mogu ili ne mogu biti odobreni. Odredbe stoga osiguravaju balansiranje ekonomskih i drugih ne-ekonomskih zahtjeva sa ciljevima očuvanja.

Član 6(3) i (4) definira **faznu proceduru** za razmatranje planova i projekata¹⁰.

(a) Prvi dio ove procedure sastoji se od faze procjene u skladu sa prvom rečenicom člana 6(3).

(b) Drugi dio ove procedure, u skladu sa članom 6(3), druga rečenica, odnosi se na odluku nadležnih državnih organa vlasti.

(c) Treći dio procedure (u skladu sa članom 6(4)) slijedi ukoliko se, i pored negativne ocjene, predlaže da se plan ili projekat ne odbije, već da se stavi na dalje razmatranje.

Primjenjivost ove procedure i obim do kojeg se primjenjuje zavise od nekoliko faktora, gdje je u okviru serije koraka, svaki korak pod utjecajem prethodnog.

Kada je u pitanju **geografsko područje primjene**, odredbe člana 6(3) nisu ograničene na planove i projekte koji se dešavaju samo na ili obuhvataju samo zaštićeno područje; oni također obuhvataju i određene objekte koji se nalaze izvan područja, ali za koje postoji vjerovatnoća da mogu imati značajan utjecaj na njega.

Član 6(3) i (4) definira okolnosti u kojima planovi i projekti sa negativnim utjecajima mogu ili ne mogu biti odobreni. Aktivnosti koje ne spadaju u područje primjene ovog plana ipak moraju biti usklađene sa odredbama člana 6(1) — ili, u slučaju posebnih zaštićenih područja člana 4(1) i (2) Direktive 79/409/EEC — i 6(2) Direktive 92/43/EEC.

4.3 Šta se podrazumijeva pod planom ili projektom koji nije direktno povezan sa ili neophodan za upravljanje zaštićenim područjem

Iako Direktiva 92/43/EEC ne definira plan ili projekat, određena pažnja mora se posvetiti generalnim načelima interpretacije, posebice načelu da se pojedinačne odredbe prava Zajednice moraju interpretirati na osnovu njihove formulacije, svrhe i konteksta u kojem se nalaze.

¹⁰ Pojednostavljeni dijagram toka za ovu proceduru dat je u Aneksu III na kraju ovog dokumenta.

Postoje dva argumenta za davanje široke interpretacije „plana“ ili „projekta“.

- Kao prvo, direktiva ne određuje obim „plana“ ili „projekta“ jer ni za jedno od njih ne daje kategorije. Umjesto toga, ključni ograničavajući faktor je da li postoji vjerovatnoća da uzrokuju značajan utjecaj na zaštićeno područje ili ne (vidi Aneks I, tačka 5).

Kao drugo, nužna posljedica kontinuirane primjene člana 6(2) na aktivnosti izvan obima primjene člana 6(3) i(4) je da što se uže „plan“ i „projekat“ definiraju, to je ograničenije sredstvo za balansiranje interesa očuvanja u odnosu na štetni interes ne-očuvanja. To može generirati neproporcionalne i nekonzistentne rezultate.

4.3.1 Projekat

Podrška širokoj definiciji projekta potpomognuta je, putem analogije, pozivanjem na **Direktivu 85/337/EEC o procjeni utjecaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš** (koja je izmijenjena Direktivom 97/11/EC)¹¹. Ta direktiva ima sličan kontekst, jer određuje pravila za procjenu projekata koji su značajni za okoliš. Član 1(2) Direktive 85/337/EEC predviđa da „projekat“ znači:

‘izvođenje građevinskih radova ili drugih objekata i postrojenja – drugih zahvata u prirodnom okruženju i pejzažu, uključujući i one sa izvlačenjem mineralnih resursa.’

Kao što se može vidjeti, ovo je dosta široka definicija (vidi Aneks I, tačka 6), koja nije ograničena na fizičku izgradnju. Na primjer, značajno intenziviranje poljoprivrede koje prijeti da ošteti ili uništi polu-prirodni karakter područja može biti obuhvaćen.

4.3.2 Plan

Riječ ‘plan’ ima potencijalno jako široko značenje¹². To je već ranije napomenuto u mišljenju jednog advokata (vidi aneks I, tačka 7).

Planovi korištenja zemljišta imaju očiglednu relevantnost. Neki imaju direktne pravne utjecaje na korištenje zemljišta, dok drugi imaju samo indirektno utjecaje. Na primjer, regionalni prostorni planovi ili prostorni planovi koji geografski obuhvataju velika područja često se ne primjenjuju direktno, već čine osnovu za detaljnije planove ili služe kao okvir za dobivanje urbanističkih saglasnosti, koje imaju pravni značaj. Za obje vrste planova korištenja zemljišta trebalo bi se smatrati da su obuhvaćeni članom 6(3) u onoj mjeri u kojoj postoji vjerovatnoća da će imati relevantne značajne utjecaje na područje u okviru mreže Natura 2000.

Za sektorske planove se također može smatrati da spadaju u obim primjene člana 6(3), ali opet u onoj mjeri u kojoj postoji vjerovatnoća da će imati značajan utjecaj na područje u okviru mreže Natura 2000. Primjeri mogu uključivati planove transportnih mreža, planove upravljanja otpadom i planove upravljanja vodama.

Međutim, potrebno je napraviti razliku sa „planovima“ koji su strateške prirode, odnosno strateškim dokumentima koji odražavaju generalnu političku volju ili namjeru

¹¹ Službene novine L 175, 5.7.1985., str. 40 odnosno Službene novine L 73, 14.3.1997., str. 5.

¹² Komisija je predložila direktivu o okolišnoj procjeni planova i programa (COM(96) 511, finalni prepravljani prijedlog COM(1999) 73) koji može biti od pomoći prilikom razmatranja termina ‘plan’. U tom kontekstu, termini „planovi“ i „programi“ mogu se naizmjenično koristiti.

ministarstva ili nižeg organa vlasti. Primjer može biti generalni plan za održivi razvoj na teritoriji jedne zemlje članice ili regije.

Čini se da nije adekvatno tretirati ove „planove“ kao planove izrađene u svrhu člana 6(3), posebice ukoliko inicijative koje proizlaze iz takvih strateških dokumenata moraju proći kroz medijatora plana korištenja zemljišta ili sektorskog plana. Međutim, u slučajevima gdje je veza između sadržaja takve inicijative i potencijalnih značajnih utjecaja na područje u okviru mreže Natura 2000 jasna i direktna, član 6(3) bi se trebao primijeniti.

Tamo gdje je jedan ili više specifičnih projekata uključeno u plan na generalan način, ali ne u smislu detalja o projektu, procjena koja se uradi na nivou plana ne oslobađa specifične projekte od zahtjeva za procjenu iz člana 6(3), a vezano za detalje koji nisu obuhvaćeni procjenom plana.

4.3.3 Nije direktno povezan sa ili neophodan za upravljanje...

Iz konteksta i svrhe člana 6., očigledno je da za termin “upravljanje” treba smatrati da se odnosi na upravljanje “zaštitom” područja, odnosno termin “upravljanje” treba gledati u smislu u kojem se koristi u članu 6(1).

U odredbi u kojoj se predviđa izrada planova upravljanja zaštitom, član 6(1) Direktive 92/43/EEC daje određenu fleksibilnost zemljama članicama kada je u pitanju forma u kojoj ti planovi mogu biti. Planovi mogu biti specifično kreirani za zaštićena područja ili „integrirani u druge razvojne planove“. Stoga je moguće imati „čisti“ plan upravljanja zaštitom, ili „mješoviti“ plan sa ciljem zaštite, ali i sa drugim ciljevima.

Riječi ‘*nije direktno povezan ili neophodan za ...*’ osiguravaju da komponenta koja ne podrazumijeva zaštitu u okviru plana ili projekta koji uključuje upravljanje zaštitom među svojim ciljevima, ipak zahtijeva procjenu.

Na primjer, sječa drveta u privredne svrhe može biti dio plana upravljanja zaštitom za šumu koja je određena kao posebno područje zaštite. Ukoliko privredna dimenzija nije neophodna za upravljanje zaštitom područja, onda može postojati potreba da se izvrši procjena.

Mogu postojati okolnosti gdje je plan ili projekat direktno povezan sa ili neophodan za upravljanje jednim područjem, negativno utječe na drugo područje.

Na primjer, da bi se poboljšao režim plavljenja jednog područja, može se predložiti izgradnja pregrade na drugom području, pri čemu se može uzrokovati negativan utjecaj na isto. U tom slučaju, plan ili projekat bi trebao biti predmetom procjene po pitanju područja na koje se uzrokuju negativni utjecaji.

Termin „projekat“ bi trebao imati široku interpretaciju kako bi uključio i građevinske radove i druge zahvate u prirodi. Termin „plan“ također ima široko značenje, koje uključuje planove korištenja zemljišta i sektorske planove ili programe, ali izostavlja opće strateške dokumente. Planovi i projekti koji se odnose na upravljanje zaštitom jednog područja, bilo pojedinačno ili kao komponente drugih planova i projekata, bi generalno trebali biti isključeni iz odredbe člana 6(3).

4.4 Kako odrediti da li za plan ili projekat „postoji vjerovatnoća da ima značajan utjecaj na područje, bilo pojedinačno ili u kombinaciji sa drugim planovima ili projektima“

Ova fraza sadrži uzročno-posljedičnu vezu. S jedne strane, potrebno je istražiti koje vrste utjecaja su obuhvaćene (*„značajan utjecaj“*), a zatim i za koje vrste uzroka postoji vjerovatnoća da će generirati takve utjecaje (*„postoji vjerovatnoća da ... bilo pojedinačno ili u kombinaciji“*). Određivanje da li za plan ili projekat postoji vjerovatnoća za uzrokovanje značajnog utjecaja imat će praktične i pravne posljedice. Stoga, kada se predlaže plan ili projekat, važno je da se, kao prvo, razmotri ovo ključno pitanje, te da je, kao drugo, jedna takva analiza dovoljno dobra da može da prođe pregled od strane naučnika i eksperata. Prijedlozi za koje se smatra da ne postoji vjerovatnoća da će uzrokovati značajne utjecaje mogu se obraditi bez implementacije narednih koraka u skladu sa članom 6(3) i (4). Međutim, zemljama članicama se savjetuje da razlozi za donošenje takve odluke moraju biti opravdani, te da je dobra i mudra praksa da se oni i zabilježe.

4.4.1 Značajan utjecaj

Pojam „značajan“ utjecaj ne može se tretirati na proizvoljan način. Kao prvo, direktiva ovaj termin koristi u jednom objektivnom kontekstu (odnosno nije ostavljeno nikakvo pravo izbora). Kao drugo, konzistentnost pristupa prilikom određivanja šta je „značajno“, potrebna je da bi se osigurale funkcije Nature 2000 kao koherentne mreže.

Iako postoji potreba za objektivnošću kod interpretacije obima primjene termina „značajan“, jasno je da se takva objektivnost ne može razdvojiti od specifičnih karakteristika i okolišnih uvjeta zaštićenog područja na koje plan ili projekat utječe. U tom smislu, ciljevi zaštite područja, kao i informacije o prethodnom odnosno nultom stanju mogu biti vrlo važne prilikom preciznije identifikacije osjetljivosti područja. Neke od ovih informacija će biti sadržane u podacima datim prilikom odabira područja u skladu sa članom 4. Direktive 92/43/EEC (vidi dio 4.5.3). Zemlje članice mogu također imati na raspolaganju detaljne planove upravljanja zaštitom područja koji opisuju varijacije osjetljivosti unutar područja.

Imajući ovo na umu, jasno je da ono što je značajno za jedno područje, ne mora biti značajno za drugo (vidi Aneks I, tačka 8).

Na primjer, gubitak jedne stotine kvadratnih metara staništa može biti značajno u odnosu na malo područje sa orhidejama, dok sličan gubitak na velikom stepskom području može biti beznačajan.

Pojam „značajan“ treba interpretirati objektivno. Istovremeno, značaj utjecaja trebao bi biti određen u odnosu na specifične karakteristike i okolišne uvjete zaštićenog područja na koje plan ili projekat utječe, uzimajući u obzir ciljeve zaštite područja.

4.4.2 Postoji vjerovatnoća da ...

Zaštita definirana u članu 6(3) i (4) potrebna je ne kada je **sigurno** već kada postoji **vjerovatnoća** da će doći do značajnih utjecaja. Stoga, u skladu sa načelom opreznosti, neprihvatljivo je ne uraditi procjenu na osnovu argumenta da nije **sigurno** da će se značajni utjecaji desiti.

Opet je dobro pogledati Direktivu 85/337/EEC, obzirom da je formula, "ukoliko postoji vjerovatnoća da će doći do značajnog utjecaja" skoro identična osnovnoj formuli koja je korištena za kreiranje obaveze procjene za zemlje članice u skladu sa ranijom direktivom¹³. Direktiva 85/337/EEC i Direktiva kojom je ista izmijenjena - 97/11/EEC, su također od pomoći prilikom određivanja niza faktora koji mogu doprinijeti vjerovatnoći značajnog utjecaja.

Za svaki prijedlog za koji se smatra da zahtjeva procjenu u skladu sa Direktivom 85/337/EEC na osnovu toga što, *inter alia*, postoji vjerovatnoća da će uzrokovati značajan utjecaj na zaštićeno područje u okviru mreže Natura 2000, može se smatrati da je za njega također potrebna procjena u skladu sa članom 6(3).

Direktiva 85/337/EEC u svom članu 2(1) posebice naglašava faktore prirode, veličine i lokacije projekta. Direktiva 97/11/EEC kojom je ova prethodna izmijenjena, u svom Aneksu III daje detaljniju grupu faktora koji, *inter alia*, obuhvataju: veličinu projekta, proizvodnju otpada, zagađivanje i smetnje, rizik od nesreća, postojeće korištenje zemljišta, količinu, kvalitet i regenerativni kapacitet prirodnih resursa u predmetnom području, apsorpcijski kapacitet prirodnog okoliša, sa posebnim naglaskom na prirodna područja i lokalitete koji su klasificirani ili zaštićeni u skladu sa Direktivama 79/409/EEC i 92/43/EEC; prostor koji bi potencijalni utjecaj obuhvatio, veličinu i složenost utjecaja, trajanje, učestalost i reverzibilnost utjecaja

Vjerovatnoća značajnih utjecaja može potjecati ne samo od planova i projekata lociranih **unutar** zaštićenog područja, već također i od planova i projekata koji se nalaze **izvan** zaštićenog područja. Na primjer, močvara može biti oštećena nekim projektom za odvodnjavanje koji je lociran izvan granica močvare. Iz tog razloga je važno da zemlje članice, i u njihovoj legislativi i u praksi omoguće primjenu mjera zaštite iz člana 6(3) na pritiske objekata koji se nalaze izvan područja koje je u okviru mreže Natura 2000 ali za koje postoji vjerovatnoća da će uzrokovati značajne utjecaje na njega.

Procedura iz člana 6(3) i (4) stupa na snagu ne u slučajevima kada je sigurno da će doći do značajnog utjecaja, već kada postoji vjerovatnoća da se isti dese, i to ne samo od strane planova i projekata koji su locirani unutar, već i izvan zaštićenog područja.

4.4.3 ...bilo pojedinačno ili u kombinaciji sa drugim planovima i projektima

Serijski pojedinačnih umjerenih utjecaja može u kombinaciji uzrokovati značajan utjecaj. Član 6(3) pokušava to da riješi putem uzimanja u obzir kombinacije utjecaja drugih planova i projekata. Ostaje da se odredi koji drugi planovi i projekti su

¹³ Vidi član 2(1) Direktive 85/337/EEC.

obuhvaćeni. U tom smislu, član 6(3) ne definira eksplicitno druge planove i projekte koji su obuhvaćeni kombinacijom.

Važno je zapaziti da je glavna namjera odredbe o kombinaciji ta da se uzmu u obzir kumulativni utjecaji, do kojih često dolazi tek nakon određenog perioda vremena. U tom kontekstu, u obzir se mogu uzeti projekti koji su **završeni, odobreni su ali nisu završeni, ili nisu još predloženi**:

- Osim utjecaja planova ili projekata koji su glavna tema procjene, preporučuje se i uzimanje u obzir utjecaja već završenih planova i projekata u ovoj „drugoj fazi“ procjene. Iako su već završeni planovi i projekti isključeni iz zahtjeva za procjenu člana 6(3), ipak je važno uzeti u obzir i takve planove i projekte prilikom procjene, ukoliko oni i dalje imaju utjecaja na zaštićeno područje te i dalje doprinose gubitku integriteta zaštićenog područja.
- Takvi, već završeni planovi i projekti mogu također povući određena pitanja u skladu sa članom 6(1) i (2) Direktive 92/43/EEC ukoliko se utjecaji nastavljaju i zahtijevaju mjere remedijacije ili mjere zaštite za sanaciju utjecaja ili mjere za izbjegavanje pogoršanja stanja staništa ili poremećaja vrsta.
- Planovi i projekti koji su odobreni u prošlosti, a koji nisu implementirani ili završeni, bi trebali biti uzeti u obzir prilikom razmatranja kumulativnih utjecaja.

Na pravnoj osnovi, čini se da bi bilo poželjno da se odredba koja se odnosi na kombinaciju drugih planova i projekata ograniči na planove i projekte koji su **stvarno predloženi**. U isto vrijeme, mora biti očigledno da, razmatrajući predloženi plan ili projekat, zemlje članice ne stvaraju pretpostavke koje idu u prilog još nepredloženim planovima i projektima.

Na primjer, ukoliko se za neki stambeni objekat smatra da ne uzrokuje značajni utjecaj, te je stoga odobren, ovo odobrenje ne bi trebalo stvoriti pretpostavke koje idu u prilog daljoj gradnji stambenih objekata u budućnosti.

Prilikom određivanja vjerovatnih značajnih utjecaja, kombinacija drugih planova i projekata bi se također trebala razmotriti, kako bi se uzeli u obzir kumulativni utjecaji. Čini se da bi bilo adekvatno ograničiti odredbu o kombinaciji planova i projekata na one planove i projekte koji su stvarno predloženi.

4.5 Šta se podrazumijeva pod „odgovarajućom procjenom implikacija po područje, imajući u vidu ciljeve zaštite tog područja“?

“Odgovarajuća procjena” povlači pitanja vezana za formu i sadržaj.

4.5.1 Forma procjene

Kao što je navedeno gore, razlozi za procjenu u skladu sa Direktivom 85/337/EEC su skoro identični kao i razlozi za procjenu u skladu sa Direktivom 92/43/EEC, obzirom da se u osnovi odnose na vjerovatnoću značajnih utjecaja.

- Evropski sud pravde je naglasio da je, vezano za transpoziciju Direktive 85/337/EEC (i implikacijom njene primjene), potrebno uzeti u obzir osjetljivost zaštićenog područja (vidi Aneks I, tačka 9). Za projekat za koji postoji vjerovatnoća da će imati značajan utjecaj na područje zaštićeno članom 3., često se preporučuje poduzimanje procjene koja ispunjava zahtjeve Direktive 85/337/EEC.

Tamo gdje procjena u svrhe člana 6(3) ima formu procjene u skladu sa Direktivom 85/337/EEC, to će zasigurno pružiti očiglednu garanciju u smislu transparentnosti i dokumentacije.

- Tamo gdje procjena u svrhe člana 6(3) nema formu procjene u skladu sa Direktivom 85/337/EEC, postavljaju se pitanja vezana za to šta se onda može smatrati „odgovarajućim“ u smislu forme.

Na prvom mjestu, procjena se treba **dokumentovati**. Posljedica argumenta da se procjena treba dokumentovati je argument da se za nju trebaju dati **razlozi**. Član 6(3) i (4) zahtijeva od donosioca odluka da odluke donose na osnovu informacija koje su vezane za okoliš.

Ukoliko u dokumentima vezanim za procjenu nema adekvatne osnove za donošenje odluke (odnosno ukoliko se jednostavno daje pozitivno ili negativno mišljenje o planu ili projektu bez adekvatnih argumenata) procjena ne ispunjava svoju svrhu i ne može se smatrati „odgovarajućom“.

Konačno, **vrijeme** je također važno. Procjena je korak koji prethodi i pruža osnovu za naredne korake – posebice za odobrenje ili odbijanje plana ili projekta. Za procjenu bi se stoga trebalo smatrati da obuhvata samo ono što je zabilježeno u dokumentaciji procjene prije ovih narednih koraka. Naravno, u slučajevima kada dođe do preformulacije plana ili projekta prije donošenja konačne odluke, podrazumijeva se da onda treba revidirati i procjenu kao dio iterativnog procesa. Međutim, relevantnim organima vlasti se ne bi trebalo dozvoliti da revidiraju procjenu retrospektivno, odnosno nakon poduzimanja niza koraka definiranih u članu 6(3) i (4).

U nekim slučajevima, procjena u skladu sa Direktivom 85/337/EEC (koja je izmijenjena i dopunjena Direktivom 97/11/EC) bi mogla ispuniti zahtjeve za procjenu u skladu sa članom 6(3). Tu procjenu u svakom slučaju treba dokumentovati te na taj način pružiti osnovu za naredne korake: posebice je važno dati dovoljan broj argumenata koji će omogućiti donošenje prave odluke.

4.5.2 Sadržaj procjene

Kada je u pitanju sadržaj, procjena u skladu sa članom 6(3) ima uži obim od procjene u skladu sa Direktivom 85/337/EEC, jer je ograničena na implikacije vezane za područje u smislu njegovih ciljeva zaštite.

Međutim, ekološki utjecaji plana ili projekta ne mogu se adekvatno procijeniti u mnogim slučajevima bez procjene drugih elemenata okoliša (npr. zemljište, voda, tlo pejzaž, itd.) koji su definirani u članu 3. Direktive 85/337/EEC.

Nadalje, iako se fokusira samo na zaštitu, procjena se u svojoj metodologiji može oslanjati na metodologiju predviđenu Direktivom 85/337/EEC. Posebice, Direktiva 85/337/EEC predviđa da procjena može sadržati informacije o nekoliko različitih stvari, uključujući opis projekta, opis aspekata okoliša za koji postoji vjerovatnoća da će biti pod utjecajem projekta, te opis potencijalnih značajnih utjecaja projekta¹⁴.

Važno je napomenuti da, iako, u svrhe člana 6(3), procjena, u strogom smislu, u svrhu iznalaženja alternativnih rješenja i mjera ublažavanja, ne bi trebala da gleda izvan predloženog plana ili projekta ipak postoji niz koristi ukoliko se to uradi.

Posebice, putem analize mogućih **alternativnih rješenja i mjera ublažavanja**, može se ustanoviti da, u svjetlu takvih rješenja ili mjera ublažavanja, plan ili projekat neće negativno utjecati na integritet područja.

Kada su u pitanju **mjere ublažavanja**, to su mjere koje imaju za cilj minimiziranje ili čak potpuno poništenje negativnih utjecaja plana ili projekta, tokom ili nakon njegovog izvršenja. Mjere ublažavanja su integralni dio specifikacija plana ili projekta. Može ih predložiti predlagač plana ili projekta i/ili mogu biti zahtijevane od strane nadležnih državnih organa vlasti.

Na primjer, one mogu obuhvatiti:

- Datume i vremenski raspored implementacije (npr. da se radovi ne vrše tokom sezone parenja određenih vrsta);
- Vrstu alata i radove koje je potrebno izvršiti (npr. korištenje posebnih vrsta bagera i na dogovorenoj udaljenosti od obale, kako ne bi došlo do utjecaja na osjetljiva staništa);
- Lokalizacije unutar područja kojima je strogo zabranjen pristup (npr. jazbina koju određena životinjska vrsta koristi za hibernaciju).

Mjere ublažavanja razlikuju se od kompenzacijskih mjera *sensu stricto* (vidi dio 5.4). Naravno, dobro implementirane mjere ublažavanja ograničavaju broj potrebnih kompenzacijskih mjera, jer se njima ublažavaju štetni utjecaji za koje je potrebna kompenzacija.

Čak i u slučajevima kada šira procjena ne vodi do zaključka da plan ili projekat neće negativno utjecati na integritet područja, odredbe člana 6(4) naglašavaju praktičnu vrijednost jedne takve aktivnosti.

Kada su u pitanju **alternativna rješenja**, ona postaju relevantna onda kada se predloži razmatranje odobravanja plana ili projekta koji uzrokuje štetne posljedice, (za više detalja vidi dio 5.3.1). Nadalje, prikaz takvih rješenja također može biti potreban u slučaju ispunjavanja nezavisnih zahtjeva Direktive 85/337/EEC.

¹⁴ Ta direktiva upućuje na "direktne utjecaje i sve indirektne, sekundarne, kumulativne, kratkoročne, srednjoročne i dugoročne, stalne, pozitivne i negativne utjecaje" – vidi fusnotu 1 u Aneksu III.4 direktive, koja je ista kao fusnota 1 Aneksa IV.4 Direktive 97/11/EC.

Za sve aspekte navedene gore, može se smatrati da formiraju dio jednog iterativnog procesa čiji je cilj poboljšanje tehničkog rješenja plana ili projekta u najranijim fazama. Konačno fraza „u kombinaciji“ iz člana 6(3) (vidi dio 4.4.3) ima dvije implikacije kada je u pitanju sadržaj jedne procjene.

Kao prvo, to znači da bi sadržaj procjene trebao da analizira mogućnost kombinacije utjecaja koji potječu od određenog plana ili projekta koji se razmatra tokom procedure odobravanja i drugih planova i projekata koji nisu predmetom razmatranja iste procedure odobravanja“.

Kao drugo, to znači da sadržaji procjena različitih planova i projekata koji se razmatraju u isto vrijeme trebaju da uzmu u obzir jedni druge, u onoj mjeri u kojoj ti različiti planovi i projekti „u kombinaciji“ uzrokuju negativne utjecaje.

Procjena u skladu sa članom 6(3) bi se trebala fokusirati na implikacije po područje, a u smislu ciljeva zaštite istog. U svojoj metodologiji, može se jednostavno oslanjati na metodologiju predviđenu Direktivom 85/337/EEC. Posebice, analiza mogućih mjera ublažavanja i alternativnih rješenja može omogućiti da se ustanovi, u svjetlu takvih rješenja i mjera ublažavanja, da plan ili projekat neće negativno utjecati na zaštićeno područje. U procjeni je također potrebno analizirati utjecaje jednog plana ili projekta „u kombinaciji“ sa drugim planovima ili projektima.

4.5.3 Na koji način se identificiraju “ciljevi zaštite za područje”

Član 4(1) zahtijeva od zemalja članica da predlože listu u kojoj se daje prikaz „koja se prirodna staništa iz Aneksa I i vrste iz Aneksa II koje su autohtone za tu teritoriju nalaze na zaštićenom području“. U skladu sa drugim stavom, informacije o svakom području moraju uključivati kartu područja, njegovo ime, lokaciju, veličinu i podatke koji su rezultat primjene kriterija definiranih u Aneksu III (faza 1), koji se daju u formularu koji odredi Komisija¹⁵.

Format zahtijeva da se sva staništa iz Aneksa I koja su prisutna na području, i sve vrste iz Aneksa II koje se pojavljuju na istom, spomenu na odgovarajućem mjestu u formularu. Te informacije su osnova za zemlje članice kod uspostave ciljeva zaštite za područje, na primjer putem plana upravljanja. Razlog za uključivanje područja u mrežu je očigledno zaštita tih staništa i vrsta. Ponekad može postojati konkurencija između različitih tipova staništa i vrsta, te može biti poželjno da se odrede prioriteta prilikom uspostave ciljeva zaštite područja na primjer, putem davanja prednosti prioritetnom tipu staništa u odnosu na tip staništa koji nije među prioritetima).

Tamo gdje se smatra da prisustvo tipova staništa iz Aneksa I i vrsta iz Aneksa II „nije značajno“ za svrhe formulara, onda se za njih ne treba smatrati da su uključeni u „ciljeve zaštite područja“.

Zemlje članice se također pozivaju da prezentiraju informacije o drugim važnim vrstama flore i faune koje nisu navedene u Aneksu II (tačka 3.3). Ove informacije također nisu relevantne za određivanje ciljeva zaštite područja.

Informacije date u standardnom formularu za podatke određenim od strane Komisije, su osnova za zemlje članice kod uspostavljanja ciljeva zaštite za područja.

¹⁵ Standardni formular za podatke, koji je određen Odlukom Komisije 97/266/EC od 18.12. 1996. (Službene novine L 107, 24.4.1997., str. 1).

4.6 Donošenje odluka

4.6.1 Nadležni državni organi vlasti

Jasno je da se riječ „državni“ u ovoj frazi upotrijebila kako bi se ovaj termin razlikovao od termina „Zajednica“ ili „međunarodni“. Stoga se termin odnosi ne samo na organe vlasti unutar centralne uprave, već također i na organe u regijama, kantonima i općinama koji imaju obavezu izdavanja saglasnosti i dozvola za planove ili projekte. Sud također može biti nadležni organ vlasti ukoliko ima pravo da donosi odluku po ovom pitanju za predloženi plan ili projekat u svrhu člana 6(3).

Nadležni državni organi vlasti su oni koji imaju pravo da izdaju saglasnosti i dozvole za planove ili projekte.

4.6.2 U kojim se slučajevima traži mišljenje šire javnosti?

Direktiva 92/43/EEC ne specificira u kojim se slučajevima traži mišljenje šire javnosti. Međutim, konsultacije sa javnošću su neophodna karakteristika Direktive 85/337/EEC. Stoga je jasno da, kada procjena u skladu sa članom 6(3) ima formu procjene u skladu sa Direktivom 85/337/EEC, konsultacije s javnošću su neophodne. U tom kontekstu, važno je napomenuti moguće dugoročne implikacije Aarhuske konvencije¹⁶ koja naglašava važnost konsultacija sa javnošću po pitanju donošenja odluka u oblasti okoliša.

Konsultacije sa javnošću trebale bi se razmatrati u svjetlu odredbi Direktive 85/337/EEC i Aarhuske konvencije.

4.6.3 Koncept „integriteta zaštićenog područja“

Iz konteksta i iz svrhe direktive jasno je da se „integritet područja“ odnosi na ciljeve zaštite područja (vidi dio 4.5.3 gore). Na primjer, moguće je da će plan ili projekat negativno utjecati na integritet područja samo u vizualnom smislu ili samo na staništa ili vrste koje se ne nalaze na listi iz Aneksa I ili Aneksa II. U takvim slučajevima, utjecaji se ne akumuliraju u jedan negativan utjecaj u svrhe člana 6(3), ukoliko nema utjecaja na koherentnost mreže. S druge strane, izraz „integritet područja“ pokazuje da je ovdje fokus na specifičnom području.

Stoga se ne dozvoljava uništavanje područja ili nekog njegovog dijela iako postoji argument da će stanje očuvanosti staništa ili vrsta koje se na njemu nalaze ostati povoljno unutar teritorije zemlje članice koja pripada Evropskoj uniji. Kada je u pitanju konotacija ili značenje riječi „integritet“, pod njom se može podrazumijevati značenje „cjelokupan“ ili „kompletan“.

¹⁶ Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravdi po pitanjima okoliša. Ova Konvencija potpisana je u Aarhusu, Danska, u junu 1998. Evropska zajednica je jedna od potpisnica.

U dinamičnom ekološkom kontekstu, može se smatrati da ima smisao elastičnosti i sposobnosti da se razvija na načine koji su povoljni za očuvanje. „Integritet područja“ je definiran kao „*koherentnost ekološke strukture i funkcije područja, na cjelokupnom području, ili području staništa, kompleksa staništa i/ili populacija vrsta za koje je područje klasificirano ili će biti klasificirano*¹⁷ .

Za područje se može reći da ima visok stepen integriteta ukoliko postoji potencijal neophodan za ispunjavanje ciljeva zaštite, ukoliko se kapacitet za samo-obnavljanje i samo-rehabilitaciju u dinamičnim uvjetima održava, i ukoliko se zahtjeva samo minimalna vanjska podrška prilikom upravljanja. Gledajući na „integritet područja“, važno je uzeti u obzir niz faktora, uključujući vjerovatnoću manifestacije utjecaja u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom periodu.

Integritet područja uključuje njegove ekološke funkcije. Odluka o tome da li je područje pod negativnim utjecajima trebala bi se fokusirati i biti ograničena na ciljeve zaštite područja.

¹⁷ Uputstvo o prevenciji zagađivanja 9, Ministarstvo okoliša UK, oktobar 1994.

5 Član 6(4)

Pojašnjenje pojmova *alternativna rješenja, imperativni razlozi zbog kojih se interesi javnosti smatraju važnijim od drugih interesa; kompenzacijske mjere; generalna koherentnost; mišljenje Komisije*

5.1 Tekst

Ukoliko se, usprkos negativnoj procjeni implikacija po područje i nepostojanju alternativnih rješenja, plan ili projekat i dalje mora provesti zbog interesa javnosti kao što su interesi društvene ili ekonomske prirode, zemlje članice moraju poduzeti kompenzacijske mjere potrebne da se osigura zaštita generalne koherentnosti mreže Natura 2000.

One moraju obavijestiti Komisiju o tome koje su kompenzacijske mjere usvojile.

U slučajevima kada se na predmetnom području nalazi prioritarno prirodno stanište i/ili prioritarna vrsta, jedine okolnosti koje se mogu uzeti u obzir su one koje se odnose na zdravlje ili sigurnost ljudi, na koristi po okoliš koje su od primarne važnosti, te dalje na mišljenje Komisije ili druge razloge zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa.

5.2 Obim primjene

Ova odredba čini dio procedure procjene i mogućeg odobravanja, od strane nadležnih državnih organa vlasti, planova i projekata za koje postoji mogućnost da će utjecati na posebna područja zaštite (SAC).

Ova odredba odnosi se na dva osnovna pitanja:

- S jedne strane odnosi se na specifične situacije (izuzetke) kada je u pitanju generalno pravila člana 6(3) u skladu sa kojim se saglasnost može dati samo za planove i projekte koji ne utječu na integritet predmetnih područja.
- S druge strane, njena konkretna primjena mora se uraditi u odnosu na različite predviđene korake i u skladu sa uspostavljenim redoslijedom.

Prethodna procjena utjecaja plana ili projekta na područje, predviđena u članu 6(3), omogućava nadležnim državnim organima vlasti da dođu do zaključaka kada su u pitanju posljedice inicijative predviđene u odnosu na integritet predmetnog područja. Ukoliko su ovi zaključci pozitivni, u smislu da se za visokim stepenom sigurnosti može tvrditi da predmetna inicijativa neće utjecati na zaštićeno područje, nadležni organi vlasti mogu dati svoje odobrenje za plan ili projekat. U slučaju sumnje, treba primijeniti načelo opreznosti, te poštovati procedure iz člana 6(4), kao u slučaju negativnih zaključaka. Obzirom da je ovo iznimka od člana 6(3), ova odredba se mora **interpretirati na restriktivan način**, tako da je njena primjena ograničena na okolnosti gdje su svi zahtijevani uvjeti ispunjeni. Stoga ostaje na onome ko želi da iskoristi ovu iznimku da dokaže, kao preduvjet, da ranije spomenuti uvjeti zaista postoje u svakom pojedinačnom slučaju.

Odredbe člana 6(4) primjenjuju se kada su rezultati prethodne procjene u skladu sa članom 6(3) negativni ili nepouzdati. Zadati redoslijed koraka mora se poštovati.

5.3 Početna razmatranja

5.3.1 Analiza alternativnih rješenja

Prvi korak nadležnih organa vlasti je da se ispita mogućnost korištenja alternativnih rješenja, koja na bolji način poštuju integritet predmetnog područja. Takva rješenja bi normalno trebala biti identificirana u okviru početne procjene urađene u skladu sa članom 6(3). Ta rješenja mogu uključivati alternativne lokacije (trase u slučaju linearnih objekata), različite veličine ili projekte objekata, ili alternativne procese. „Nulta opcija“ bi se također trebala uzeti u razmatranje. U skladu sa načelom supsidijarnosti, ostaje na nadležnim državnim organima vlasti da naprave potrebne usporedbe između ovih alternativnih rješenja. Treba naglasiti da se referentni parametri za takve usporedbe odnose na aspekte koji se tiču zaštite i očuvanja integriteta zaštićenog područja i njegovih ekoloških funkcija. U ovoj fazi, stoga, za ostale kriterije procjene, kao što su ekonomski kriteriji, ne može se smatrati da su prevladali nad ekološkim kriterijima.

Nadležni državni organi vlasti su ti koji trebaju da procijene alternativna rješenja. Tu procjenu treba napraviti u odnosu na ciljeve zaštite područja.

5.3.2 Analiza imperativnih razloga zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa

U nedostatku alternativnih rješenja – ili u prisustvu rješenja koja imaju više negativnih utjecaja na okoliš, u odnosu na gore spomenute ciljeve zaštite direktive – **drugi korak** nadležnih organa vlasti je da ispituju postojanje imperativnih razloga za prevladavanje interesa javnosti, uključujući razloge društvene i ekonomske prirode, koji zahtijevaju realizaciju predmetnog plana ili projekta. Pojam *‘imperativnog razloga zbog kojeg je interes javnosti važniji od drugih interesa’* nije definiran u direktivi. Međutim, član 6(4) drugi pod-stav spominje ljudsko zdravlje i sigurnost te korisne posljedice koje su od primarnog značaja za okoliš, kao primjere takvih imperativnih razloga. Kada su u pitanju *‘drugi imperativni razlozi zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa’* koji su društvene ili ekonomske prirode, jasno je iz formulacije da samo interesi javnosti, koje promovira ili javnost ili privatna tijela, mogu biti izbalansirani sa ciljevima zaštite koji su navedeni u direktivi. Stoga, projekti koji su **samo** u interesu kompanija ili pojedinaca neće biti razmatrani niti obuhvaćeni. Do sada Evropski sud pravde nije dao jasne indikacije za interpretaciju ovog specifičnog koncepta.

Stoga može biti od pomoći da se u obzir uzmu ostale oblasti prava Zajednice, gdje se pojavljuju slični koncepti.

Pojam imperativnog zahtjeva razrađen je od strane Suda pravde kao izuzetak od principa slobodnog kretanja robe. Među ovim imperativnim zahtjevima koji opravdavaju nacionalne mjere za ograničenje slobode kretanja, Sud je prepoznao zdravlje ljudi i zaštitu okoliša, kao i postizanje legitimnih ciljeva ekonomske i društvene politike.

Osim toga, pravo Zajednice također poznaje koncept „usluga vezanih za generalni ekonomski interes“ koji se spominje u členu 86(2) (raniji 90(2)) Ugovora, u okviru izuzimanja od pravila konkurencije koja je predviđena za kompanije odgovorne za takve usluge. U dokumentu u kojem se opisuju usluge od generalnog interesa u Evropi¹⁸, Komisija je, uzimajući u obzir običajno pravo, dala sljedeću definiciju usluga od generalnog ekonomskog interesa: *‘one se odnose na aktivnosti privrede koje su od generalnog interesa, i koje stavljaju obavezu na zemlje članice da pružaju javne usluge’*¹⁹. *To se posebno odnosi na usluge iz oblasti transporta, energije i komunikacijskih mreža.*“

Imajući u vidu **strukturu odredbe**, u specifičnim slučajevima, nadležni državni organi vlasti moraju odobriti predmetne planove i projekte u odnosu na to da li su za područje koje je pod utjecajem ovih inicijativa, navedeni imperativni razlozi važniji od ciljeva zaštite određenog područja. Tu treba odrediti imajući u vidu sljedeće:

(a) Interes javnosti mora biti **važniji** od ostalih interesa: stoga je jasno da svaka vrsta interesa javnosti društvene ili ekonomske prirode nije dovoljna, posebice kada se oni

¹⁸ COM(96) 443, od 11.9.1996.

¹⁹ Obaveze pružanja javnih usluga, karakterišu se u skladu sa nekim osnovnim principima rada, kao što je kontinuitet, jednak pristup, univerzalnost i transparentnost, ali mogu varirati od jedne zemlje do druge, u skladu sa različitim situacijama, kao što su geografska ili tehnička ograničenja, političko i upravno uređenje, historija i tradicija.

mjere i uspoređuju sa interesima iz direktive (vidi, na primjer, četvrti dio iz uvoda koji počinje sa „*Prirodno naslijeđe Zajednice*“) (vidi Aneks I, tačka 10).

(b) U ovom kontekstu, također se čini razumnim pretpostaviti da interes javnosti može prevagnuti nad drugim interesima samo ukoliko se radi o **dugoročnom interesu**. Kratkoročni ekonomski interesi i drugi interesi, koji samo donose kratkoročnu dobit po društvo, nisu dovoljni da bi se smatrali važnijim od interesa zaštite iz direktive.

S razlogom se može smatrati da se „imperativni razlozi zbog kojih se interesi javnosti smatraju važnijim od drugih interesa, uključujući one koji su društvene i ekonomske prirode“, odnose na situacije u kojima se pokazalo da su predviđeni planovi ili projekti neophodni:

- u okviru aktivnosti i strategija koje imaju za cilj zaštitu fundamentalnih vrijednosti života građana (zdravlje, sigurnost, okoliš);
- u okviru fundamentalnih strategija za državu i društvo;
- u okviru izvođenja aktivnosti ekonomske i društvene prirode, koje ispunjavaju specifične obaveze pružanja javnih usluga.

5.4 Usvajanje kompenzacijskih mjera

5.4.1 Šta se podrazumijeva pod kompenzacijskim mjerama, i kada se one trebaju uzeti u obzir?

Termin ‘*kompenzacijske mjere*’ nije definiran u Direktivi o staništima. Na osnovu iskustva, može se definirati sljedeća razlika:

- Mjere ublažavanja u širem smislu, koje imaju za cilj minimiziranje, ili čak potpuno suzbijanje negativnih utjecaja na samo područje (vidi dio 4.5).
- Kompenzacijske mjere *sensu stricto*: nezavisne od projekta, kojima je cilj da kompenziraju negativne utjecaje određenog plana ili projekta na staništa. Na primjer, generalna sadnja drveća kako bi se umanjio utjecaj na pejzaž ne kompenzira uništenje šumskog staništa koje ima dosta specifične karakteristike.

Mjere koje se zahtijevaju za „normalnu“ implementaciju Direktive o staništima i Direktive o pticama ne mogu se smatrati kompenzacijskim za projekat koji proizvodi štetne utjecaje. Na primjer, implementacija plana upravljanja ili prijedlog/nominovanje novog područja, koje je već na listi područja koja su od značaja za Zajednicu, čine „normalne“ mjere za zemlju članicu. Kompenzacijske mjere bi trebale biti dodatne mjere u odnosu na mjere koje se zahtijevaju za normalnu implementaciju.

Kompenzacijske mjere se trebaju razmatrati tek nakon što se precizno odrede negativni utjecaji na integritet područja u okviru mreže Natura 2000. Prijedlog kompenzacijskih mjera od početka ne može izuzeti nekoga od poštivanja koraka opisanih u članu 6., posebice studiju alternativa i komparativnu procjenu interesa plana/projekta u odnosu na prirodnu vrijednost područja.

Kompenzacijske mjere sačinjavaju mjere koje su specifične za plan ili projekat, pored normalne prakse implementacije direktiva koje se odnose na prirodu. Njihov cilj je da uklone negativan utjecaj projekta i da kompenziraju negativne utjecaje na predmetne vrste ili staništa. Kompenzacijske mjere su „zadnje

sredstvo“. One se primjenjuju samo u slučaju kada druge mjere zaštite, predviđene direktivom, nisu dovoljne, i kada je donesena odluka da će određeni plan ili projekat ipak biti uzet u obzir iako ima negativan utjecaj na područje u okviru mreže Natura 2000.

5.4.2 Sadržaj kompenzacijskih mjera

Kompenzacijske mjere *sensu stricto*, moraju osigurati održavanje doprinosa područja očuvanju povoljnog stanja jednog ili nekoliko prirodnih staništa, „unutar predmetnog biogeografskog područja“. To rezultira iz činjenice da:

- Projekat ne bi trebao utjecati negativno na područje prije početka stvarne primjene kompenzacijskih mjera. Na primjer, močvara se u normalnim okolnostima ne bi trebala isušivati prije nego što je nova močvara sa jednakim biološkim karakteristikama na raspolaganju sa uključivanje u mrežu Natura 2000;
- Kompenzacijske mjere moraju biti dodatne u odnosu na mrežu Natura 2000, kojoj zemlja članica mora doprinijeti u skladu sa direktivama.

U smislu Direktive o pticama, kompenzacijska mjera ne može biti nominovanje područja koje je već na listi i koje je već trebalo biti klasificirano od strane zemlje članice. S druge strane bi se kao kompenzacijska mjera mogao prihvatiti rad na poboljšanju biološke vrijednosti područja (koje treba biti nominovano) ili posebnog zaštićenog područja (koje je već nominovano), tako da je njegov kapacitet ili potencijal u smislu proizvodnje hrane, povećan za količinu koja je jednaka gubitku na području koje je pod utjecajem. *A fortiori*, rekreiranje staništa koje je pogodno za predmetne vrste ptica je prihvatljivo pod uvjetom da je ono na raspolaganju u vrijeme kada područje pod utjecajem izgubi svoju prirodnu vrijednost. U smislu Direktive o staništima, kompenzacija bi se na sličan način mogla sastojati od rekreiranja sličnog staništa, biološkog poboljšanja staništa koje ne ispunjava standarde ili čak dodavanje mreži Natura 2000 jednog postojećeg područja čije predlaganje u skladu sa direktivom nije smatrano neophodnim u vrijeme izrade biogeografske liste.

U zadnjem slučaju, može se reći da će generalno projekat rezultirati gubitkom ove vrste staništa na nivou zemlje članice. Međutim, na nivou Zajednice, novo područje će imati koristi od zaštite predviđene u članu 6., na taj način doprinoseći ciljevima direktive.

Kompenzacijske mjere mogu se sastojati od:

- rekreiranja staništa na novom ili uvećanom području, koje će biti inkorporirano u mrežu Natura 2000;
- poboljšanja staništa na jednom dijelu zaštićenog područja ili na drugom području u okviru mreže Natura 2000, proporcionalno gubitku koji je uzrokovan projektom;
- u iznimnim slučajevima, predlaganja novog područja u skladu Direktivom o staništima.

Rezultat obično mora biti operativan u vrijeme kada je šteta na predmetnom području uzrokovana, osim ukoliko se ne dokaže da ova istovremenost nije potrebna da bi se osigurao doprinos ovog područja mreži Natura 2000.

5.4.3 Generalna koherentnost mreže Natura 2000

Izraz "generalna koherentnost" pojavljuje se u članu 6(4) u kontekstu gdje se omogućava provedba plana ili projekta kada postoje imperativni razlozi zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa, i zemlja članica mora poduzeti mjere da bi se nadoknadio gubitak.

Ovaj izraz se također pojavljuje u članu 3(1), koji navodi da je Natura 2000 „*koherentna evropska ekološka mreža posebnih područja zaštite*“ i u članu 3(3) koji navodi da „*tamo gdje se smatra potrebnim, zemlje članice će pokušati da poboljšaju ekološku koherentnost mreže Natura 2000, putem održavanja, i tamo gdje je potrebno kreiranja karakteristika pejzaža koje su od ključnog značaja za divlju faunu i floru, kako je to navedeno u članu.*”

Član 10., koji se više generalno odnosi na planiranje korištenja zemljišta i strategiju razvoja, navodi da *‘zemlje članice moraju pokušati, ukoliko to smatraju potrebnim, prilikom planiranja korištenja zemljišta i razvojnih strategija, posebice kada je u pitanju poboljšanje ekološke koherentnosti mreže Natura 2000, podsticati karakteristike pejzaža koje imaju veliki utjecaj na divlju floru i faunu. Takve karakteristike su one koje su, svojom linearnom ili kontinualnom strukturom (kao što su rijeke sa svojim obalama ili njihova funkcija prijelaznog područja (kao što su jezerca ili male šume), neophodne za migraciju, širenje i genetsku razmjenu divljih vrsta’.*

Da bi se objasnio karakter koherentnosti riječ „ekološki“ koristi se i u članu 3. i u članu 10. Očigledno je da se izraz *‘generalna koherentnost’* u članu 6(4) koristi u istom smislu. Stoga, direktiva pretpostavlja da je „originalna“ mreža bila koherentna. Ukoliko se koristi režim iznimke, situacija se mora popraviti, tako da se koherentnost potpuno obnovi.

- U skladu sa **Direktivom o staništima**, odabir područja za mrežu Natura 2000 zasniva se na:
 - uzimanju u obzir staništa i vrsta u proporcijama (površine, populacije) opisanim u standardnom formularu za podatke;
 - uključivanju područja u biogeografsku regiju unutar koje je izabrano;
 - kriterijima odabira koji su uspostavljeni od strane Odbora za staništa i koje koristi Europski centar koji se bavi ovim pitanjima;
 - Očuvanju prirode, s ciljem davanja poruke Komisiji da zadrži područje listi Zajednice.
- Direktiva o pticama nema predviđene biogeografske regije, ili odabir na nivou Zajednice.

Po analogiji, može se smatrati da je **generalna koherentnost mreže** osigurana ako:

- se kompenzacija osigura duž iste migracijske putanje;
- je sigurno da kompenzacijskom području (područjima) mogu pristupiti ptice, koje su obično prisutne na područjima na koje utječe projekat.

Da bi se osigurala generalna koherentnost mreže Natura 2000, kompenzacijske mjere predložene za jedan projekat stoga trebaju: (a) da se odnose, u usporedivim proporcijama, na staništa i vrste koja su pod negativnim utjecajem; (b) da se odnose na istu biogeografsku regiju u okviru iste zemlje članice; i (c) da pružaju funkcije koje su slične onima zbog kojih je odabir originalnog područja opravdan.

Udaljenost između originalnog područja i mjesta primjene kompenzacijskih mjera stoga ne predstavlja prepreku, dok god to ne utječe na funkcionalnost područja i razloge inicijalnog odabira.

5.4.4 Ko snosi troškove kompenzacijskih mjera

Čini se da, u skladu sa načelom «zagađivač plaća», investitor projekta snosi troškove kompenzacijskih mjera. On može uključiti ove troškove u ukupni budžet koji treba predati javnim organima vlasti u slučaju sufinansiranja. U vezi s tim, Evropski fondovi mogu, na primjer, sufinansirati kompenzacijske mjere za transportnu infrastrukturu u okviru TEM-a (trans-evropska mreža).

Subvencija data od strane javnih organa vlasti za mjere kompenzacije štete nanesene području u okviru mreže Natura 2000, može se smatrati kao **pomoć države** (u okviru značenja iz člana 87. (raniji član 92. Ugovora), ukoliko se daje nekom zahvatu uspostavljenom na području u okviru mreže Natura 2000 koje je nominovano prije ili poslije uspostave tog zahvata. Međutim, u slučaju zahvata za koje je izvođač unajmljen od strane javnog organa vlasti s ciljem izgradnje infrastrukture, subvencija se ne smatra kao pomoć države ukoliko je data u zamjenu za izvođenje radova.

Zemlja članica ima obavezu primjene kompenzacijskih mjera od stupanja na snagu člana 6. Njihovo finansiranje može biti u njihovoj nadležnosti.

5.4.5 Informiranje Komisije o kompenzacijskim mjerama

Nadležni državni organi vlasti moraju informirati Komisiju o usvojenim kompenzacijskim mjerama. Odredba koja je u pitanju ne specificira ni oblik ni svrhu ovih informacija. Međutim, da bi se taj proces olakšao, službe Komisije su pripremile standardni format ²⁰ za dostavljanje informacija Komisiji u skladu sa odredbama člana 6(4)1 ili 6(4)2. U svakom slučaju, uloga Komisije nije da predlaže kompenzacijske mjere, niti da ih ocjenjuje sa naučnog aspekta.

Ove informacije trebaju omogućiti Komisiji da vidi na koji način se postižu ciljevi zaštite u svakom pojedinom slučaju. Dok su državni organi vlasti obavezni samo da dostave usvojene mjere zaštite, informiranje o određenim elementima koji se odnose na proučavana alternativna rješenja i imperativne razloge zbog kojih je interes javnosti važniji, što zahtjeva implementaciju plana ili projekta, se također može pokazati potrebnom, u onoj mjeri u kojoj ovi elementi utječu na odabir kompenzacijskih mjera.

Informiranje o kompenzacijskim mjerama mora omogućiti Komisiji da vidi na koji način se postižu ciljevi zaštite predmetnog područja, u svakom pojedinom slučaju. Međutim, Komisija nema ulogu predlagača kompenzacijskih mjera.

²⁰ (20) Ovaj format može se vidjeti u Aneksu IV ovog dokumenta.

5.5 Šta se dešava sa zaštićenim područjima na kojima se nalaze prioritetna staništa

Drugi pod-stav člana 6(4) pruža poseban tretman u svim slučajevima kada plan ili projekat ima utjecaja na prioritetna staništa i/ili vrste. Implementacija planova ili projekata za koje postoji vjerovatnoća da će negativno utjecati na ova područja se može opravdati samo u slučaju postojanja imperativnih razloga zbog kojih je interes javnost važniji od očuvanja vrsta i/ili staništa kao što je ljudsko zdravlje, sigurnosti ljudi ili korisne posljedice po okoliš, ili ukoliko, prije davanja odobrenja za plan ili projekat, Komisija izrazi svoje mišljenje o predviđenoj inicijativi. Drugim riječima, šteta po ova područja se može prihvatiti, na taj način ukidajući obavezu ispunjavanja ciljeva direktive, u slučaju gore navedenih imperativnih razloga ili, nakon dodatnih proceduralnih mjera zaštite nezavisne ocjene Komisije.

Ova odredba povlači određeni broj pitanja koja se odnose na:

- identificiranje predmetnih područja;
- interpretiranje pojmova ljudskog zdravlja, sigurnosti ljudi, i primarnih korisnih posljedica po okoliš;
- proceduru za usvajanje mišljenja Komisije i posljedica koje proizilaze iz ovog mišljenja.

5.5.1 Koja su područja u pitanju

Član 6(4), drugi pod-stav, primjenjuje se kada postoji vjerovatnoća da će plan ili projekat utjecati na zaštićeno područje na kojem se nalaze prioritetna staništa i/ili vrste. U tom smislu, bilo bi razumno uzeti u obzir da plan ili projekat:

- a) ni na koji način, ne utječe na prioritetna staništa/vrste; ili
- b) utječe na staništa/vrste koji nisu bili uzeti u obzir prilikom odabira zaštićenog područja («prisustvo koje nema značaja» u standardnom formularu za podatke),

ne bi de facto trebali biti razlogom zašto je na jedno područje primjenjiv ovaj drugi pod-stav.

Član 6(4), drugi pod-stav, može se smatrati primjenjivim na sva područja na kojima se nalaze prioritetna staništa/vrste, kada su ova staništa i vrste pod nekom vrstom utjecaja.

5.5.2 Pojmovi «ljudsko zdravlje», «sigurnost ljudi», i «primarne korisne posljedice po okoliš»

Ljudsko zdravlje, sigurnost ljudi i primarne korisne posljedice po okoliš čine najvažnije imperativne razloge zbog kojih interes javnosti postaje važniji od drugih interesa. Međutim, ove kategorije nisu tako izričito definirane kao pojam «imperativnih razloga zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa».

Pravo Zajednice spominje razloge vezane za ljudsko zdravlje i sigurnost ljudi kao one koji mogu opravdati usvajanje restriktivnih nacionalnih mjera na slobodno kretanje roba, radnika i usluga, kao i pravo na uspostavu. Osim toga, zaštita zdravlja ljudi je jedno od osnovnih ciljeva politike Zajednice kada je u pitanju oblast okoliša. Na isti način, primarne korisne posljedice po okoliš, čine kategoriju koja mora biti uključena u ranije navedene osnovne ciljeve politike u oblasti okoliša.

U okviru načela supsidijarnosti, na nadležnim državnim organima vlasti je da li se takva situacija zaista dešava. Naravno, svaka situacija ove vrste će vjerovatno biti

predmetom analize od strane Komisije, u okviru njenih aktivnosti kontrole pravilne primjene prava Zajednice.

Kada je u pitanju pojam «sigurnosti ljudi», korisno je vidjeti presudu Suda pravde od 28. februara 1991. godine u slučaju C-57/89, *Komisija protiv Njemačke ('Leybucht nasipi')*. Ta odluka desila se prije usvajanja Direktive 92/43/EEC te samim tim i člana 6. Međutim, odluka zadržava relevantnost, i njenu validnost ne umanjuje to što je pristup Suda utjecao na pripremu člana 6. U pitanju su bili građevinski radovi za ojačavanje nasipa na Sjevernom moru u Leybucht.

Ovi radovi podrazumijevali su smanjenje veličine područja posebne zaštite (SPA). U skladu sa generalnim principom, Sud je naveo da osnova za opravdanje takvog smanjenja mora biti opći interes koji je važniji od općeg interesa ekološkog cilja direktive. U ovom specifičnom slučaju, Sud je potvrdio da su **opasnost od poplava i zaštita morske obale** bili dovoljno dobri razlozi da bi se radovi na nasipima opravdali i obalni objekti ojačali, pod uvjetom da su te mjere svedene na minimum.

Državni organi mogu ovlastiti realizaciju plana ili projekta samo ukoliko postoji dokaz postojanja ranije navedenih razloga zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa, i u okviru granica unutar kojih se predmetni plan ili projekat pokaže potrebnim za ispunjavanje interesa javnosti koje je pitanju.

5.5.3 Usvajanje mišljenja Komisije - njegove posljedice

U slučaju imperativnog razloga zbog kojeg je interes javnosti važniji od drugih interesa, a koji se ne odnosi na ljudsko zdravlje, sigurnost ili koristi po okoliš, potrebno je dobiti prethodno mišljenje Komisije. Član 6(4), drugi pod-stav, ne specificira proceduru ili specifični sadržaj takvog mišljenja²¹. Stoga se mora još jednom pogledati ekonomija i ciljevi koji se trebaju postići u skladu sa odredbom koja je u pitanju.

Mišljenje mora obuhvatiti procjenu ekoloških vrijednosti za koje postoji vjerovatnoća da će biti pod utjecajem plana ili projekta, relevantnost navedenih imperativnih razloga i balans dva oponirajuća interesa, kao i evaluaciju kompenzacijskih mjera. Ta procjena uključuje i naučnu i ekonomsku procjenu, kao i ispitivanje potrebe i proporcionalnosti realizacije plana ili projekta u odnosu na navedeni imperativni razlog.

Po svojoj prirodi, mišljenje nije akt koji ima obavezujuće pravne posljedice. Državni organi vlasti mogu odbaciti ovu odluku, i odlučiti da implementiraju plan ili projekat, čak i ako je mišljenje negativno. Međutim, u tom slučaju, s razlogom se može očekivati da takva odluka mora da se pozabavi argumentima Komisije, te da objasni zašto njihovo mišljenje nije ispoštovano. U svakom slučaju, Komisija može procijeniti da li je implementacija plana ili projekta u skladu sa zahtjevima prava Zajednice te, ukoliko je potrebno, može pokrenuti odgovarajući pravni postupak.

Komisija bi, prilikom davanja svog mišljenja, trebala provjeriti balans između ekoloških vrijednosti koje su pod utjecajem i navedenih imperativnih razloga, te evaluirati kompenzacijske mjere. Mišljenje nije obavezujuće, ali u slučaju nepoštivanja prava Zajednice, može doći do poduzimanja pravnih akcija.

²¹ Relevantni standardni formular (Aneks IV) također obuhvata zahtjev za mišljenje Komisije u skladu sa odredbama člana 6(4)2

Aneksi

Aneks I - Reference sudskih slučajeva

(1) Potreba za strogom transpozicijom člana 6. se već mogla vidjeti u slučaju pred Evropskim sudom pravde (mišljenje glavnog advokata Fenellya u slučaju C-256/98, *Komisija protiv Francuske*, koje je dato 16. septembra 1999).

(2) Vidi odluku Evropskog suda pravde u slučaju C-355/90, *Komisija protiv Španije* [1993] ECR I-4221 ('*Santoña močvare*') i njegovu odluku od 18. marta 1999. u slučaju C-166/97, *Komisija protiv Francuske (ušće Sene)*.

(3) Kao pod brojem (2) iznad.

(4) Slučaj C-392/96, *Komisija protiv Irske*, presuda Evropskog suda pravde od 21. septembra 1999.

(5) Ovo je također naglasio glavni advokat Fennelly u Evropskom sudu pravde u slučaju pod brojem (1).

(6) Relevantno običajno pravo Evropskog suda pravde dalje naglašava da se pojam „projekta“ treba šire interpretirati, posebice vidi presudu od 24. oktobra 1996. u slučaju C-72/95, *Kraaijeveld*.

(7) Kao pod brojem (1) gore.

(8) Da bi se vidjelo šta se u praksi može smatrati „značajnim“, dobro je pogledati običajno pravo Evropskog suda pravde, posebice slučaj C-355/90, *Komisija protiv Španije* [1993] ECR I-4221 ('*Santoña močvare*'). Iako u ovom slučaju odluka nije donesena u odnosu na član 6(3) i (4) Direktive 92/43/EEC (odluka je donesena na osnovu prethodnog režima zaštite za područje posebne zaštite u skladu sa Direktivom 79/409/EEC), može poslužiti kao primjer za koje vrste aktivnosti se može smatrati da imaju značajne utjecaje na zaštićeno područje.

(9) Sud je naveo da „Čak i mali projekti mogu imati značajne utjecaje na okoliš, ukoliko se nalaze na lokaciji gdje su okolišni faktori navedeni u članu 3. (Direktive 85/337/EEC), kao što su fauna i flora... osjetljivi i na najmanje promjene“ (Slučaj C-392/96, *Komisija protiv Irske*, presuda ESP od 21. septembra 1999.).

(10) Vidi također naglasak koji je ESP stavio na zajedničke odgovornosti zemalja članica u kontekstu Direktive o pticama u slučajevima C-252/85 i C-262/85 (*Komisija protiv Francuske* [1988] ECR 2243 odnosno *Komisija protiv Italije* [1987] ECR 3073).

Aneks II - Sagledavanje planova upravljanja

Iako odgovarajući planovi upravljanja nisu uvijek potrebni, i na seminaru u Galwayu²² i na konferenciji u Bathu²³, učesnici su naglasili da planovi upravljanja mogu biti efikasan način za ispunjavanje obaveza predviđenih Direktivom o staništima. Sljedeći odlomak iz zaključaka sa seminara u Galwayu navodi nekoliko stvari koje mogu biti korisne prilikom pripreme planova upravljanja:

1. Metodologija

Da li je plan upravljanja za područje zaista potreban? Objasnite zašto.

- Ko će inicirati plan? Ko će biti odgovoran za plan?
- Zašto je to područje važno (i sa aspekta prirodnih vrijednosti i sa društveno-ekonomskog aspekta)?
- Koje su njegove glavne prijetnje?
- Šta želimo postići?
- Kako to želimo postići, i u kojem vremenskom periodu?
- Koliko će to koštati? Da li će to optimizirati koristi po očuvanje prirode?

2. Ciljevi

Ciljevi plana upravljanja za područje moraju odgovarati ekološkim zahtjevima prirodnih staništa i vrsta koje su prisutne na tom području, da bi se osiguralo njihovo povoljno stanje očuvanosti. Oni moraju biti što je moguće jasniji, realistični, kvantificirani i provodljivi. Koristite jasan jezik za konkretnim formulacijama, koje svatko može razumjeti.

- Koje je povoljno stanje očuvanosti za svaki tip staništa i vrstu prisutnu na zaštićenom području?
- Kako to doprinosi integritetu područja i koherentnosti mreže?
- Da li je procijenjeno na dinamičan način u skladu sa evolucijom stanja očuvanosti staništa?

3. Konsultacije i implementacija

To je neophodan dio procesa za uspostavu plana upravljanja kojem je potreban multidisciplinirani i profesionalni pristup.

- Da li ste identificirali sve lokalne aktere?
- Da li ste ih uključili u skladu sa pristupom „odozdo prema gore“?
- Kada ste ih uključili?

Ilustracija metoda konsultacija je *document d'objectifs* u Francuskoj, gdje su sve interesne skupine pozvane da učestvuju, pod odgovornošću nadležnih organa vlasti (*préfet de région*).

4. Monitoring i evaluacija

Ova pitanja su jedna od najvažnijih dijelova plana, posebice kada se određuje da li je plan bio uspješan. Kao i sa ciljevima plana upravljanja, monitoring mora biti jasno i tačno definiran, uključujući finansijsku analizu.

²² Seminar su organizovali irski organi vlasti u periodu od 9. to 11. oktobra 1996. u Galwayu, Irska o Upravljanju posebnim područjima zaštite.

²³ Konferenciju je organizovala Komisija i predsjedništvo UK u periodu od 28. do 30. juna 1998. godine u Bathu, UK, o Naturi 2000 i stanovništvu.

Aneks II A - Primjeri LIFE-priroda (LIFE-Nature) projekata²⁴ koji su uključivali planove upravljanja, ustavne, upravne ili ugovorne mjere

Za svaki projekat, njegovi relevantni aspekti navedeni su u tekstu niže:

Belgija

- *Zaštita kroz dobivanje i upravljanje zadnjim krečnjačkim rudnicima u Belgiji (B4-3200/95/435)*

Vlasti u provinciji su osigurale veliki dio ovog vrijednog područja tako što su ga uzele pod najam od vlasnika.

- *Integralna inicijativa za zaštitu morske obale (B4-3200/96/483)*

Priprema planova upravljanja i za obalna (u pješčanim nanosima) i za morska staništa.

Njemačka

- *Zaštita staništa velike droplje u Brandenburgu (B4-3200/92/14529)*

Zaključeni su ugovori sa farmerima, uključujući kupovinu zemljišta i iznajmljivanje ili sporazume o upravljanju.

- *Očuvanje i ponovna uspostava Trebeltalske močvare i obnova i očuvanje riječnih močvara u Mecklenburg-Vorpommernu (B4-3200/94/731 i B4-3200/95/260)*

Izrada i provođenje plana upravljanja za obnovu riječnih i močvarnih staništa kroz blisku saradnju sa organima vlasti nadležnim za zaštitu i upravljanje vodama.

- *Transnacionalni program za očuvanje šišmiša u zapadno-centralnoj Evropi (B4-3200/95/842)*

Napravljeni su ugovori sa vlasnicima zemljišta i javnim organima, te za uspostavu plana upravljanja.

- *Očuvanje i razvoj prirode Federseelandscape-a (B4-3200/96/489)*

Procedura konsolidacije seoskog zemljišta, podržana kroz agro-okolišne mjere.

²⁴ Dodatne informacije mogu se naći na Internet stranici:
<http://europa.eu.int/comm/life/nature/databas.htm>

Grčka

- *Upravljanje i zaštita ugroženih biotopa zapadne Krete sa ekotopima i prioritetnim vrstama (B4-3200/95/850)*

Priprema planova upravljanja sa direktnim učešćem lokalnih organa vlasti.

- *Mediterranska medvjedica u Grčkoj: Zaštita na djelu (B4-3200/96/500)*

Izrada planova upravljanja tokom stalnih konsultacija sa različitim zainteresiranim stranama.

Španija

- *Prva, druga i treća faza akcionog programa za zaštitu mrkog medvjeda i njegovog staništa u Kantabrijskim planinama (B4-3200/92/15185 i 94/736 i 95/523)*

Sporazumi sa lovcima za upravljanje lovištima na način koji je u skladu sa očuvanjem medvjeda.

- *Prva i druga faza kreiranja mreže mikro-rezervata flore i kupovina zemljišta sa posebnim botaničkim značajem u regiji Valensije (B4-3200/93/766 i 95/521)*

Sporazumi sa vlasnicima zemljišta i implementacija planova upravljanja za mikro-rezervate (160 područja).

- *Prva i druga faza programa zaštite za tri ugrožene vrste kičmenjaka u Pirinejima (pod-projekat Španija) (B4-3200/93/772, 95/277, 95/524)*

Sporazumi sa lovcima za održavanje područja rezervata za *Gypaetus barbatus*, i plaćanje naknada da bi se izbjegla sječa šume u području razmnožavanja mrkog medvjeda.

- *Zaštita male droplje, velike droplje i bjelonokte vjetruše u posebnim zaštićenim područjima Extremadure (B4-3200/96/507)*

Sporazum sa farmerima za poboljšanje stepskih staništa.

Francuska

- *Program zaštite bara u Francuskoj (B4-3200/95/518)*

Priprema uputstva za upravljanje barskim staništima.

- *Ekperimentalna izrada planova upravljanja za buduća zaštićena područja u okviru mreže Natura 2000 u Francuskoj (B4-3200/95/519)*

Testiranje planova upravljanja na 35 zaštićenih područja i izrada metodološkog vodiča za pripremu planova upravljanja za područja u okviru mreže Natura 2000.

Irska

- *Izrada planova upravljanja i planova u slučaju nesreća namijenjenih za kandidovana posebna područja zaštite (B4-3200/95/837)*

Izrada planova upravljanja za potencijalna posebna područja zaštite.

Austrija

- *Program za zaštitu medvjeda u Austriji (B4-3200/95/847)*

Izrada plana upravljanja u saradnji sa svim organima vlasti i interesnim skupinama, te uz značajno učešće javnosti.

- *Upravljanje močvarama u Gornjem Waldviertelu. (B4-3200/96/539)*

Izrada planova upravljanja za brojna područja sa malim močvarama (barama, jezercima, područja sa malim močvarama), i njihova djelomična implementacija u bliskoj saradnji sa vlasnicima i korisnicima zemljišta.

Portugal

- *Druga faza projekta za zaštitu stepske faune ptica područja Castro Verde (B4-3200/95/510)*
- *Nova tehnologija primijenjena na očuvanje prirode u dolini rijeke Guadiane (B4-3200/95/511)*

Oba projekta obuhvaćala su pripremu i implementaciju planova upravljanja za područja koja su nakon završetka projekata integrirana u područja posebne zaštite.

Suomi-Finska

- *Zaštita biodiverziteta, a posebice staništa leteće vjeverice u području Nuuksie (B4-3200/95/508)*

Priprema plana upravljanja za rekreaciju i očuvanje u područjima koja su u privatnom vlasništvu.

- *Plan upravljanja fokom „Saimaa Pusa hispida“ za jezero Pihlajavesi (B4-3200/95/505)*

Planovi korištenja zemljišta koji se fokusiraju na očuvanje foka.

Švedska

- *Zaštita i obnova Store Alvaret na otoku Öland, jugoistočno od Švedske (B4-3200/96/547)*
- *Očuvanje pustinjaka, Osmoderma eremita (B4-3200/97/288)*

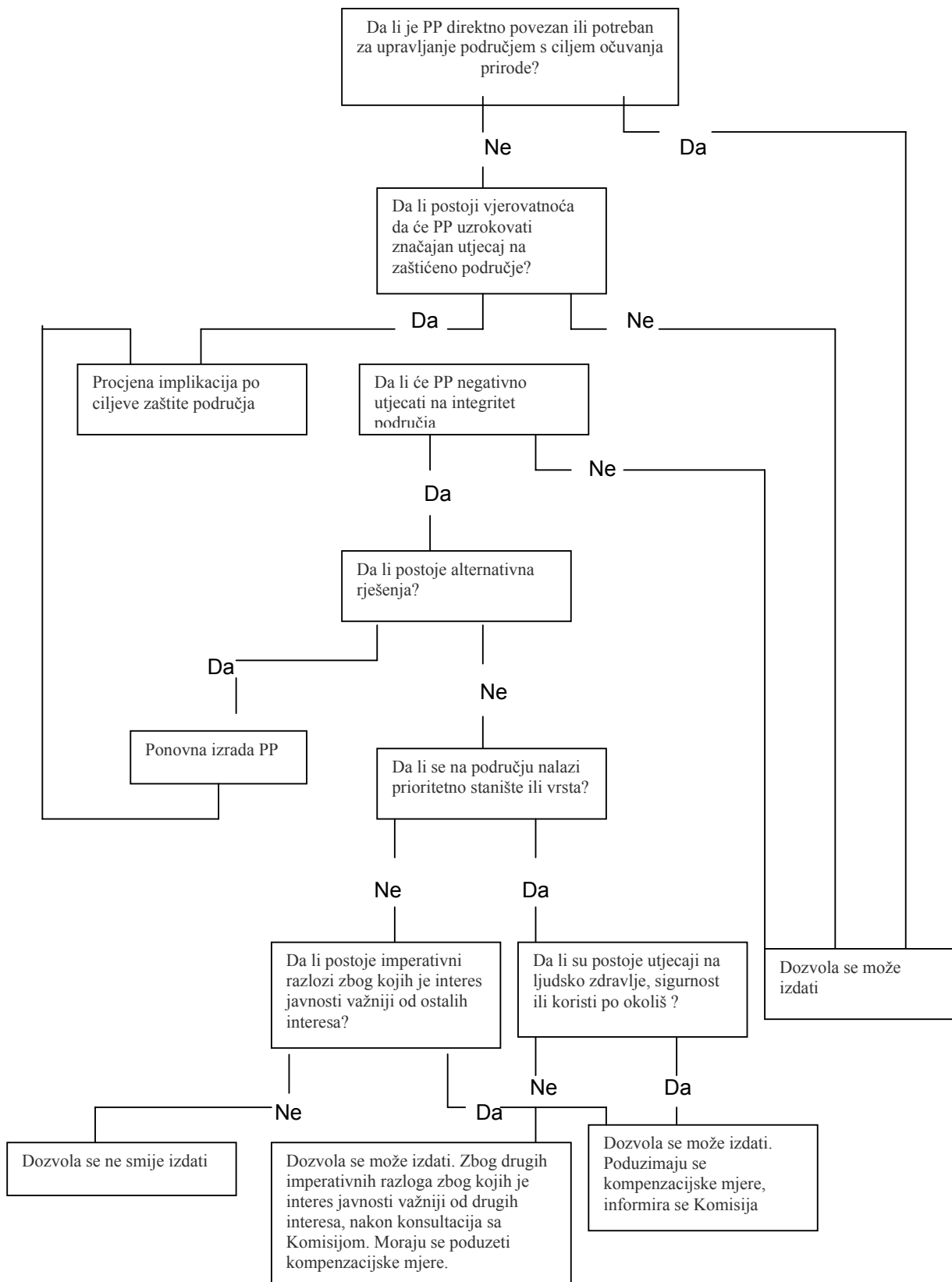
Korištenje agro-okolišnih programa za dugoročno upravljanje zaštićenim područjima.

Ujedinjeno Kraljevstvo

- *Upravljanje s ciljem zaštite prioritetnih gorskih staništa kroz ispašu: Upute o upravljanju gorskih staništa koji pripadaju mreži Natura 2000 (B4-3200/95/854)*

Izrada praktičnog uputstva za planiranje upravljanja ispašom.

Aneks III - Razmatranje planova i projekata (PP) koji utječu na područja u okviru mreže Natura 2000

Aneks IV - Formular za predaju informacija Evropskoj komisiji u skladu sa članom 6(4)

Zemlja članica:	Datum:	
Informacije Evropskoj komisiji u skladu sa članom 6. Direktive o staništima (Direktiva 92/43/EEC)		
Dokumentacija je poslana za:	☐ Informaciju (Član 6(4)1)	☐ Mišljenje (Član 6(4)2)
Nadležni državni organ vlasti:		
Adresa:		
Kontakt osoba:		
Tel., faks, E-mail		

I. PLAN ILI PROJEKAT

Ime i šifra područja u okviru mreže Natura 2000 koje je pod utjecajem:

Ovo područje je:

- Područje posebne zaštite u skladu sa Direktivom o pticama
- Predloženo područje od značaja za Zajednicu, u skladu sa Direktivom o staništima
- Na njemu se nalazi prioritarno stanište/vrsta

Sažetak plana ili projekta koji ima utjecaj na zaštićeno područje:

II. NEGATIVNI UTJECAJI

Sažetak procjene negativnih utjecaja na područje:

Napomena: Ovaj sažetak bi se trebao fokusirati na negativne utjecaje koji se očekuju na staništa i vrste zbog kojih je područje predloženo za mrežu Natura 2000, a trebao bi da uključuje odgovarajuće karte i opiše mjere ublažavanja o kojima je već donesena odluka.

III. ALTERNATIVNA RJEŠENJA

Sažetak alternativnih rješenja koje je zemlja članica proučavala:

Razlozi zbog kojih su državni organi zaključili da nedostaju alternativna rješenja:

IV. IMPERATIVNI RAZLOZI

Razlog zbog kojeg se ovaj plan ili projekat ipak treba provesti:

- Imperativni razlozi zbog kojih je interes javnosti važniji od drugih interesa, uključujući interese društvene i ekonomske prirode (ukoliko nema prioriternih staništa/vrsta)
- Ljudsko zdravlje
- Sigurnost ljudi
- Korisne posljedice od primarne važnosti za okoliš
- Ostali imperativni razlozi zbog kojih je interes javnosti važniji

Kratak opis razloga:

V. KOMPENZACIJSKE MJERE

Predviđene kompenzacijske mjere i vremenski raspored:

Aneks V - Organi zaduženi za zaštitu prirode u zemljama članicama²⁵

Belgija

Gđa Els MARTENS
AMINAL — Afdeling Natuur
Koning Albert II laan 20,
bus 8 Ferraris-gebouw, 4de
verdieping, lokaal 4G43 B-1000
Brussel

Gosp. Patrick DE WOLF
DGRNEAv. Prince de Liège 15, B-
5100 JAMBES

Danska

Gosp. Olaf G. CHRISTIANI
Ministarstvo okoliša i energije,
Državna agencija za šume i prirodu
Haraldsgade 53, DK-2100
COPENHAGEN

Gđa Tine NIELSEN SKAFTE
Državna agencija za šume i prirodu
Haraldsgade 53, DK-2100
COPENHAGEN

Njemačka

Dr Ursula VON GLISCYNSKI
Ministarstvo za okoliš, zaštitu prirode i
nuklearnu energiju, Referat NI 2
Allee 90, D-53048 BONN

Gosp. Detlef SZYMANSKI
Hessisches Ministerium des Innern
und für Landwirtschaft, Forsten und
Naturschutz
Hölderlinstr. 1-3,
D-65187 WIESBADEN

Grčka

Gđa Stavroula SPYROPOULOU
Ministarstvo za okoliš, prostorno
uređenje i javne radove, Odsjek za
okolinsko planiranje, Odjel za
upravljanje prirodom
36 Trikalon, GR-11526 ATINA

Gosp. Panagiotis DROUGAS
Generalni sekretarijat za šume i
prirodni okoliš, Odjel za estetsko
uređenje šuma, nacionalne parkove i
divljač
Ippokratous 3-5, GR-10164 ATINA

Španija

Gosp. Jesus SERRADA HIERRO
Dirección General de Conservación de
la Naturaleza MIMAM
c/Gran Via de San Francisco, 4. 4a,
E-28005 MADRID

Gosp. Miguel AYMERICH
DESPOINTES
Dirección General de Conservación de
la Naturaleza, MIMAM
c/Gran Via de San Francisco, 4. 4a,
E-28005 MADRID

Francuska

Gosp. Jean-Marc MICHEL
Ministère de l'Environnement,
Direction de la Nature et des
Paysages
20, avenue de Ségur, F-75302 PARIS
07 SP

Gosp. Henri JAFFEUX
Ministère de l'Environnement,
Direction de la Nature et des
Paysages
20, avenue de Ségur, F-75302 PARIS
07 SP

²⁵ Lista delegata u Odboru za staništa, koji je
uspostavljen u skladu sa Direktivom
92/43/EEC. Ažurirana lista može se naći na
Internet stranici:
<http://europa.eu.int/comm/life/nature/databas.htm>

Irska

Dr Alan CRAIG
Nacionalni parkovi i divlje životinje,
Dúchas, Odjel za umjetnost i naslijeđe,
Gaeltacht i otoci
Ely Court 7, Ely Place, DUBLIN 2,
Irska

Gosp. Peadar CAFFREY
Nacionalni parkovi i divlje životinje,
Dúchas, Odjel za umjetnost i naslijeđe,
Gaeltacht i otoci
Ely Court 7, Ely Place, DUBLIN 2,
Irska

Italija

Gđa Patrizia DE ANGELIS
Ministero dell'Ambiente, Servizio
Conservazione della Natura
Via Assisi, 163, I-00187 ROMA

Gosp. Mr Alberto ZOCCHI
Ministero dell'Ambiente, Servizio
Conservazione della Natura
Via Assisi, 163, I-00181 ROMA

Luksemburg

Gosp. Claude ORIGER
Ministère de l'Environnement
18, Montée de la Pétrusse,
L-2918 LUXEMBOURG

Gđa Marie-Paule KREMER
Ministère de l'Environnement
18, Montée de la Pétrusse,
L-2918 LUXEMBOURG

Holandija

Gosp. Garry POST
Ministarstvo, poljoprivrede, prirode, i
ribarstva, Odjel za prirodu
73 Bezuidenhoutseweg, PO Box
20401,
2500 EK DEN HAAG, Holandija

Austrija

Herr Mag. Christian PLÖSSNIG
Amt der Tiroler Landesregierung, Abt.

Umweltschutz
Eduard Wallnöfer Platz 1,
A-6020 INNSBRUCK
D. I. Günter LIEBEL
Bundesministerium für Umwelt,
Jugend und Familie, Abt. II/5
Stubenbastei 5, A-1010 WIEN

Portugal

Gosp. José Manuel MARQUES
Instituto de Conservação da Natureza
Rua da Lapa, 73, P-1200-701 LISBOA

Suomi-Finska

Gosp. Esko JAAKKOLA
Ministarstvo okoliša, Odjel za
korištenje zemljišta
PO Box 380, SF-00131 HELSINKI

Švedska

Gđa Nilla THOMSON
Ministarstvo okoliša,
S-10333 ŠTOKHOLM

Gosp. Jan TERSTAD
Švedska agencija za zaštitu okoliša
Blekhölmsterrassen 36,
S-10648 ŠTOKHOLM

Ujedinjeno Kraljevstvo

Gosp. M. PRITCHARD
Šef odjela za evropsku divljač,
Ministarstvo okoliša, transporta i regija
Tollgate House, Houlton Street,
BRISTOL, BS2 9DJ, Ujedinjeno
Kraljevstvo

Gosp. Trevor SALMON
Ministarstvo okoliša, transporta i regija
Tollgate House, Houlton Street,
BRISTOL, BS2 9DJ, Ujedinjeno
Kraljevstvo

Evropska komisija

**Upravljanje područjima u okviru mreže Natura 2000 : Odredbe člana 6
Direktive o staništima 92/43/EEC**

Luksemburg: Ured za oficijelne publikacije Evropske zajednice

2000 — 69 pp.— 21 x 29.7 cm

ISBN 92-828-9048-1